



รายงานการวิจัย

การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและ
หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
EVALUATE FOR DEVELOPMENT AND ADJUSTMENT CURRICULUM OF THE
MASTER OF POLITICAL SCIENCE AND DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระมหาชินกร สุจิตโต

สุกิจ ชัยมุสิก

เกษฎา ผาทอง

พระมหาอรุณ ปณญารุโณ

พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต

กัญจिरา วิจิตรวัชรารักษ์

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

นางสาวอริษา เอี่ยมวิสัย

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



รายงานการวิจัย

การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและ
หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
EVALUATE FOR DEVELOPMENT AND ADJUSTMENT CURRICULUM OF THE
MASTER OF POLITICAL SCIENCE AND DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระมหาชินกร สุจิตโต

สุกิจ ชัยมุสิก

เกษฎา ผาทอง

พระมหาอรุณ ปณญารุโณ

พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต

กัญจिरา วิจิตรวัชรารักษ์

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

นางสาวอริษา เอี่ยมวิสัย

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม คือ การเชิงปริมาณ โดยทำการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา จำนวน 64 คน ได้มาโดยการเลือกแบบกำหนดโควต้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยคุณภาพหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 หากพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ มีความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 รองลงมา มีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.65 มีความพึงพอใจด้านการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 มีความพึงพอใจด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 มีความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 และ มีความพึงพอใจด้านสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28

2) การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ 1. บริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะ และมหาวิทยาลัย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ 2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ

1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและของนักศึกษา 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้ 3) อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพ มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ทักษะ 4) ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน 3. ผลการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตร 2) ความเหมาะสมของการประเมินผลการเรียนการสอน 3) การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น

คำสำคัญ : 1. การประเมิน 2. พัฒนา 3. ปรับปรุง 4. หลักสูตร 5. รัฐศาสตร์

ABSTRACT

This research aimed to 1) evaluate the Master of Political Science (Revised Curriculum 2021) and the Doctor of Political Science (New Curriculum 2021), Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, and 2) develop and improve the Master of Political Science (Revised Curriculum 2021) and the Doctor of Political Science (New Curriculum 2021), Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University. This research was a mixed-method study, i.e., quantitative, by distributing questionnaires to a sample group of 64 students. The results were obtained by selecting a quota. Data were analyzed using frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research was conducted by conducting in-depth interviews with 18 key informants. Data were analyzed using content analysis techniques with context and triangulation to check the completeness of the data. The results were presented in a descriptive manner.

The research results found that:

1) Master of Political Science (Revised Curriculum 2021) and Doctor of Political Science Program (New Curriculum 2021), Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, with the highest quality of the curriculum, with an average of 4.56. When considering each aspect, ranked from highest to lowest, they are: Satisfaction with the teaching staff, with an average of 4.66, followed by satisfaction with measurement and evaluation, with an average of 4.65, satisfaction with the development of desired graduate characteristics, with an average of 4.62, satisfaction with the curriculum management, with an average of 4.60, satisfaction with the teaching management, with an average of 4.57, and satisfaction with media/documents, equipment, and teaching locations, with an average of 4.28.

2) Development and Improvement of the Master of Political Science Curriculum (Revised Curriculum 2021) and the Doctor of Political Science Program (New Curriculum 2021), Faculty of Social Sciences Mahamakut Buddhist University, including: 1. The context of the development and improvement of the Master of Political Science and Doctor of Political Science curricula, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, which consists of 3 main issues: 1) The relationship

between the curriculum and the university's mission and vision 2) The relationship between the curriculum and the mission, philosophy, and vision of the faculty and university 3) The relationship between the curriculum and the country's needs 2. The results of the analysis of the input factors for the development and improvement of the Master of Political Science and Doctor of Political Science curricula, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, which consists of 4 main issues: 1) The objectives of the curriculum can meet the needs of society and students 2) The content of the curriculum is comprehensive and can be applied 3) The teachers and students are of quality, have experience, knowledge, skills, and abilities 4) The teaching and learning support system 3. The results of the analysis of the process of the development and improvement of the Master of Political Science and Doctor of Political Science curricula, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University which consists of 3 main issues: 1) teaching and learning process and implementation according to the curriculum plan, 2) appropriateness of teaching and learning evaluation, 3) consultation of advisors, special lecturers and lecturers from other departments.

Keyword: 1. Assessment 2. Development 3. Improvement 4. Curriculum 5. Political Science

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัย เรื่อง การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ ได้แก่ 1. ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) ของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและภาคการศึกษา ในส่วนวิธีการวิจัยการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาจำนวน 64 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการกำหนดโควต้า และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเทคนิคสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลผลการวิจัย ประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพหลักสูตร ประกอบด้วย 1. หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตมีคุณภาพในระดับสูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.56 2. องค์ประกอบที่ได้รับ ความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน (4.66) การวัดและประเมินผล (4.65) และการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ (4.62) และ 3. ด้านที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่ สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ และสถานที่ (4.28) ในส่วน แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร จะต้องพิจารณาบริบทของหลักสูตร ต้องมีความเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย คณะ และตอบสนองความต้องการของประเทศ ปัจจัยนำเข้า หลักสูตรต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยต้องคำนึงถึงคุณภาพของอาจารย์และนักศึกษา รวมถึงระบบสนับสนุนการเรียนการสอน กระบวนการพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินการเรียนการสอน การประเมินผล และการให้คำปรึกษาทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์การศึกษาให้ทันสมัยและเหมาะสมกับการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล 2. ปรับปรุงระบบสนับสนุนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการให้คำปรึกษาและแนวทางการศึกษาต่อของนักศึกษา 3. ส่งเสริมการพัฒนา คณาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน 4. ปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพทางการศึกษาในระดับสากล

การวิจัยครั้งนี้พบว่าหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีคุณภาพในระดับสูงมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีแนวทางที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากขึ้น ทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการสอน การสนับสนุนการเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้หลักสูตรสามารถผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพและตรงกับความต้องการของสังคมได้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้จะไม่สามารถดำเนินการได้หากปราศจากการสนับสนุนจากสถาบันวิจัย
ญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อให้ดำเนินงานวิจัยตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยว่า
ด้วยความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ช่วยชี้แนะ
ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยตลอดมา รวมถึงผู้ประสานงานโครงการที่ช่วยดูแลให้
คำแนะนำงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการวิจัย

สาระวิชาการหรือประโยชน์ที่จะพึงมีจากการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบเป็นกุศลกิจแก่ผู้มี
อุปการคุณทุกท่าน และหากมีความบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ยินดีน้อมรับเพื่อปรับปรุง
โดยประการทั้งปวง

พระมหาชินกร สุจิตโต, ดร.

หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
บทสรุปผู้บริหาร	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์	5
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร	10
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้	23
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร	25
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	40
3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
3.1 การวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	43

3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	45
3.3 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย	47
4 วิธีดำเนินการวิจัย	48
4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	49
4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	57
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	81
5.1 สรุปผลการวิจัย	81
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	83
5.3 ข้อเสนอแนะ	85
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	89
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	90
ภาคผนวก ข ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)	96
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	102
ภาคผนวก ง ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC)	107
ภาคผนวก จ ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย	111
ประวัตินักวิจัย	113

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 4.1	แสดงปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	50
ตารางที่ 4.2	แสดงเป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	50
ตารางที่ 4.3	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพ หลักสูตรภาพรวม พิจารณาเป็นรายด้านและในภาพรวม	51
ตารางที่ 4.4	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพ หลักสูตรด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน	52
ตารางที่ 4.5	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพ หลักสูตรด้านอาจารย์ผู้สอน	53
ตารางที่ 4.6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพ หลักสูตรด้านสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียน การสอน	54
ตารางที่ 4.7	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพ หลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอน	55
ตารางที่ 4.8	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพ หลักสูตรด้านการวัดและประเมินผล	56
ตารางที่ 4.9	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพ หลักสูตรด้านการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์	57

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 การพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ	12
ภาพที่ 2.2 ความเชื่อมโยงตลอดแนวของหลักสูตร	14
ภาพที่ 2.3 ระบบการร่างหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ	16
ภาพที่ 2.4 ระบบการบริหารหลักสูตรที่เชื่อมโยงมาจากระบบการร่างหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ	19
ภาพที่ 2.5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ วิชัย วงษ์ใหญ่	21
ภาพที่ 2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลกับการตัดสินใจตามแนวคิด CIPP Mode	23
ภาพที่ 2.7 ระบบการประเมินหลักสูตรที่เชื่อมโยงมาจากระบบการบริหารหลักสูตรและ ระบบการร่างหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ	27
ภาพที่ 2.8 กรอบแนวความคิดการวิจัย	41

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีวินัย ภูมิใจในชาติสามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54) การศึกษา 4.0 (Education 4.0) คือ การเรียนการสอนที่สอนให้นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคมซึ่งการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงห่างไกลในหลาย ๆ มิติ เช่น ไม่เคยสอนให้ผู้เรียนได้คิดเองทำเอง ส่วนใหญ่ยังคงสอนให้ทำโจทย์ แบบเดิม ๆ อีกเรื่องคือ ผู้เรียนเริ่มไม่รู้จักสังคม ส่วนใหญ่ใช้เวลาในโลกออนไลน์ไปกับเกมส์ การช้อปปิ้ง การแชท เฟสบุ๊ก ไลน์และอินสตราแกรม ส่วนใหญ่มันเป็นสังคมมายาซึ่งเทคโนโลยีไม่ได้ผิดแต่เหรียญมีสองด้าน เทคโนโลยีก็เช่นกัน จะนำไปใช้ในด้านใดให้เกิดประโยชน์ เป็น ความยากและท้าทายของผู้ที่ต้องทำหน้าที่สอนในยุคนี้เพราะการเรียนการสอนในยุค 4.0 ต้องปล่อยให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปล่อยให้กล้าคิดและกล้าที่จะผิด แต่ทั้งหมดก็ยังคง ต้องอยู่ในกรอบที่สังคมต้องการหรือยอมรับได้ ไม่ใช่ว่า เก่งจริง คิดอะไรใหม่ๆ ได้เสมอและมีความคิด สร้างสรรค์ แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งปัจจัยหลักของการใช้เทคโนโลยีที่เกิดความคุ้มค่าได้แก่ 1. การใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) 2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) 3. การปฏิสัมพันธ์กับสังคม (Society Interaction) เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและทำงานร่วมกัน ในสังคมได้ ควรมีกิจกรรมที่สนับสนุนการทำงานแบบเป็นกลุ่มหรือทีม ปัจจัยดังกล่าว ถ้าทำได้ดี การศึกษา 4.0 จะสามารถสร้างและพัฒนาคนให้สามารถค้นหาความรู้ต่าง ๆ มาปะติดปะต่อและ ประยุกต์เข้ากับงานที่สามารถต่อยอดและพัฒนาได้ (พรชัย เจดามาน และคณะ, 2560)

การศึกษา 4.0 เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ ความสามารถเพียงพอสำหรับการ เรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยทักษะความสามารถในการผลิตผลงาน ประสิทธิภาพในการสื่อสาร ความรู้ ความสามารถด้านดิจิทัลและความคิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและจัดการความสลับซับซ้อนของเหตุการณ์ การคิดขั้นสูงอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Levin, 2001) ดั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ

ทุนมนุษย์ คน ในสังคมไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น โดยมีการพัฒนา ศักยภาพคนตามช่วงวัย ให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ กำหนดให้มีการยกระดับคุณภาพ การศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียมและทั่วถึง (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2560) ทักษะดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมีภารกิจหลายประการทั้งด้านการผลิตบัณฑิต วิจัย บริการ วิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงมีภารกิจสำคัญในการผลิตบัณฑิตให้ มีคุณภาพ มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติสามารถตอบสนองความต้องการของ ผู้ประกอบการทั้ง ภาครัฐและเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ornstein & Hunkins, 2013) ในทาง ปฏิบัติมักพบว่าทุกหลักสูตรจะกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา การศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งเมื่อใช้หลักสูตรไปได้ระยะหนึ่ง จะต้องมีการประเมินหลักสูตรเพื่อทบทวนถึงความครอบคลุม ความ ทันสมัยเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร (พันธ์ศักดิ์ พลสารมย์, 2549) ผู้ประเมินหลักสูตรใน สถาบันอุดมศึกษาอาจเป็นกลุ่มผู้ใช้หลักสูตรซึ่งจะประเมินเพื่อพิจารณา ตรวจสอบระบบการบริหาร จัดการหลักสูตรเพื่อปรับปรุงคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานให้ทุกหลักสูตรต้องมีการพัฒนาให้ทันสมัย แสดงดัชนีด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นระยะ ๆ อย่างน้อยทุก 5 ปี และตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ และมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎี บัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) ได้เปิดรับสมัครนักศึกษาและเปิดทำการเรียนการสอนในปี การศึกษา 2564 โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่มุ่งผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคมในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ เอกชน ตามปรัชญาและพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ตามแนว พระพุทธศาสนา ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและ วัฒนธรรม ทำให้การจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา เน้นการพัฒนานักวิชาการและ วิชาชีพ ที่มีความรู้ ความสามารถระดับสูงทางด้านรัฐศาสตร์ตามแนวพุทธ โดยกระบวนการวิจัยที่มุ่ง ให้มีความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการสร้างและประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนางานและสังคม หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) จัดการเรียนการสอนจะครบกำหนด 5 ปี ซึ่งเป็นกำหนดตามรอบการ ประเมินเพื่อนำผลมาปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรโดยเน้นทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล คณะกรรมการหลักสูตรจึงเห็นสมควรให้มีการดำเนินการประเมินหลักสูตร เพื่อศึกษาข้อมูลและนำผล ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง หลักสูตรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ (Ornstein & Hunkins, 2013) จากการศึกษาแนวคิดเพื่อ เป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตร และ

รูปแบบการประเมินหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบที่ยึดเป้าหมาย เป็นฐาน (Provus, 1971) การประเมินที่ต้องตัดสินเปรียบเทียบกับมาตรฐาน (Scriven, 1973; Stake, 1975) และรูปแบบการประเมินหลักสูตรชิป (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 2008) และมีการขยายผลโดยเพิ่ม IEST (Stufflebeam & Coryn, 2014)

รูปแบบสำคัญของการประเมินโดยใช้แบบชิป คือการประเมินสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ครอบคลุม ดังนั้น ในการประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) จึงนำรูปแบบชิปมาใช้เป็นกรอบการประเมินในครั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ปี พ.ศ.2568 เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถที่พร้อมที่จะปฏิบัติงาน องค์กรแห่งพระพุทธศาสนา องค์กรภาครัฐ ภาคการเมือง รัฐวิสาหกิจ และเอกชน มีความเข้าใจใน สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสามารถแก้ไขปัญหา หรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้อย่าง เหมาะสม ตลอดถึงมีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1. ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นอย่างไร
2. การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาออกเป็นระยะของการวิจัย ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยระยะนี้ เป็นการมุ่งศึกษาผลประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้งด้านสภาพแวดล้อมของหลักสูตร ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร กระบวนการของหลักสูตร ผลผลิตของหลักสูตร ที่จะเกิดขึ้น

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษาระยะนี้ ผู้วิจัยกำหนดไว้จาก 2 แหล่ง ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เนื่องจากการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ดังนั้น แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาจึงมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถอธิบายการเรียนรู้และการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัยต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2 แหล่งข้อมูลที่เป็นคน

1) นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จำนวน 32 คน

2) ผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จำนวน 32 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในระยะนี้ใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2567

การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แนวคิดความสำคัญของหลักสูตร แนวคิดการประเมินหลักสูตร แนวคิดจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร แนวคิดเกณฑ์ในการประเมินหลักสูตร แนวคิดประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหาร รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย ตามสถานที่ตั้งการศึกษา ประกอบด้วย ระดับคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ที่เปิดทำการเรียนการสอน ทั้งหมด 4 แห่ง จำนวน 12 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในระยะนี้ใช้ระยะเวลา ตั้งแต่เดือน กันยายน เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2567

1.5 นิยามศัพท์

จากการศึกษาวิจัย การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. **หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต** หมายถึง โครงสร้างเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน แผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนก่อให้เกิดความรู้ทักษะ คุณลักษณะพัฒนาการให้ เป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตร อันประกอบด้วย วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหาวิชา การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการหลักสูตร

2. **การประเมินหลักสูตร** หมายถึง กระบวนการศึกษาผลของการใช้หลักสูตรหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้ การรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้ตัดสินคุณค่า ความเหมาะสม ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของหลักสูตร การรวบรวมข้อมูล ดำเนินการอย่างเป็นระบบในกลุ่มได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ผู้สอน ผู้ใช้บัณฑิต แล้วนำไปวิเคราะห์ผลของการใช้หลักสูตรตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. **รูปแบบการประเมินซีป (CIPPI Model)** หมายถึง การประเมินสภาพแวดล้อมของหลักสูตรปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตรและผลผลิตของหลักสูตร ดังนี้

3.1 สภาพแวดล้อมของหลักสูตร หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรและแผนการดำเนินงานของหลักสูตร

3.2 ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ด้านการจัดหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน ผู้เรียน สื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน

3.3 กระบวนการของหลักสูตร หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการนำรายวิชาไป ใช้ประโยชน์

3.4 ผลผลิตของหลักสูตร หมายถึง ร้อยละของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาในหลักสูตร และคุณลักษณะของบัณฑิต

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้ผลประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. ทำให้ได้หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตและตลาดแรงงาน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

หลักสูตรหรือแผน (Curriculum as a plan) เป็นกระบวนการจัดระบบให้กับบุคลากรและการดำเนินการนำระบบไปใช้ ที่กำหนดกลวิธีการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เน้นความรู้ทางด้านทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติและเน้นรายวิชาหรือกลุ่มวิชาที่ให้ผู้เรียนได้เรียน (Ornstein and Hunkins, 2004; Sowell, 1996; ชำรง บัวศรี, 2542) ในทำนองเดียวกันว่า หลักสูตรยังหมายถึง โปรแกรมศึกษา กลุ่มวิชา เนื้อหาวิชา และการจัดประสบการณ์ โครงการที่ทางสถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนเพื่อเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ตลาดงานที่มีประสิทธิภาพ (Good, 1973; ทิศนา ขัมมณี, 2535; บุญชม ศรีสะอาด, 2546)

หลักสูตร คือมวลงประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และหลากหลาย โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลและวัสดุหลักสูตร มีกลวิธีการปฏิบัติที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรต้องการ

1. ความหมายของหลักสูตร (Curriculum)

คำว่า “หลักสูตร” แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “curriculum” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า “currere” หมายถึง “running course” หรือ เส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ต่อมาได้นำศัพท์นี้ มาใช้ในทางการศึกษาว่า “running sequence of course or learning experience” (Armstrong, 1989 : 2) เป็นการเปรียบเทียบหลักสูตรเสมือนสนามหรือลู่วิ่งให้ผู้เรียนจะต้องฟันฝ่า

ความยากของวิชา หรือประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อความสำเร็จ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรหลายท่าน ยกตัวอย่างเช่น

การให้นิยามความหมายของหลักสูตรขึ้นอยู่กับความเชื่อในเชิงปรัชญาของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชนก็ตาม ด้วยเหตุนี้การนิยามคำว่าหลักสูตรจึงมีความหลากหลาย ดังนี้ (Oliva, 2009: 3)

1. หลักสูตรคือสิ่งที่ได้สอนในโรงเรียน
2. หลักสูตรคือรายวิชา
3. หลักสูตรคือเนื้อหาสาระ
4. หลักสูตรคือโปรแกรมการศึกษา
5. หลักสูตรคือชุดของวัสดุอุปกรณ์
6. หลักสูตรคือลำดับรายวิชา
7. หลักสูตรคือกลุ่มของวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติ
8. หลักสูตรคือรายวิชาที่ศึกษา
9. หลักสูตรคือทุกสิ่งทุกอย่างที่ดำเนินการอยู่ในโรงเรียน
10. หลักสูตรคือสิ่งที่โรงเรียนกำหนดให้สอนทั้งในและนอกโรงเรียน
11. หลักสูตรคือทุกสิ่งทุกอย่างที่วางแผนโดยบุคลากรของโรงเรียน
12. หลักสูตรคือชุดของประสบการณ์ในโรงเรียนซึ่งจัดขึ้นเพื่อผู้เรียน
13. หลักสูตรคือประสบการณ์ที่ผู้เรียนแต่ละคนได้รับ

ความหมายของหลักสูตรจากการให้ความหมายของนักวิชาการต่าง ๆ ได้แก่ Bobbitt. 1918, Tyler. 1949, Taba. 1962, Henson. 2001, Armstrong. 2003, Oliva. 2009, Wiles. 2009, Wiles and Bondi, 2011 สามารถสังเคราะห์ได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือความรู้ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดการ เรียนการสอนให้กับผู้เรียน
2. หลักสูตร คือ แผนการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจัดไว้ อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน

3. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่สถานศึกษา จัดให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามสำหรับผู้เขียนเองนั้น หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมดที่สถานศึกษาวางแผนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ไทเลอร์ (Tyler, 1949 : 79) ได้สรุปว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่เด็กจะต้องเรียนรู้ทั้งหมด โดยมีโรงเรียนเป็นผู้วางแผนและกำกับเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา กู๊ด (Good, 1973 : 157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อสำเร็จหรือรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาหนึ่ง

2. หลักสูตร หมายถึง ค่าโครงสร้างทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็กเพื่อให้สำเร็จการศึกษาและสามารถเข้าศึกษาต่อในทางอาชีพต่อไป

3. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถานศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 12) ได้ให้แนวคิดที่ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งปวงที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพสากล มาตรฐานความเป็นชาติไทยและมาตรฐานที่ชุมชนท้องถิ่นต้องการ

สงัด อุทรานันท์ (2538 : 6) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง ลักษณะใดลักษณะหนึ่งต่อไปนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อสาระที่จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว

2. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทางเรียนซึ่งได้วางแผนล่วงหน้าเพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ต้องการ

3. หลักสูตร เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นสำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน

4. หลักสูตร ประกอบด้วยมวลประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งเขาได้ทำได้รับรู้ และได้ตอบสนองต่อการแนะนำของโรงเรียน

จากแนวคิดข้างต้น จึงสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ แนวทางในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาตามมาตรฐานสากล มาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง และความต้องการชุมชนท้องถิ่น

2. ความสำคัญของหลักสูตร

วารินทร์ แก้วอุไร (2549 : 21-22) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ 9 ประการคือ

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางของครูเพราะหลักสูตรจะ กำหนดจุดมุ่งหมายของ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมาย

3. หลักสูตรเป็นเอกสารทางราชการเป็นบทบัญญัติของรัฐบาลหรือเป็นรัฐธรรมนูญในการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ปฏิบัติตาม

4. หลักสูตรเป็นมาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบัน การศึกษาต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์อย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษา

5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวก สะดวกและควบคุม ดูแล ติดตาม ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ

6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7. หลักสูตรกำหนดคุณลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าเป็นไปในรูปแบบใด

8. หลักสูตรกำหนดแนวทางในการให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังคนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตรเป็นสิ่งซึ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะมีการศึกษาเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาคนซึ่งถ้าประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมมีกำลังคนที่มีคุณภาพสูง

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2554 : 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ว่าเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรม ความเชื่อ วิธีคิดของคนตามความจำเป็นและความต้องการ ของสังคมที่เปลี่ยนไป สิ่งสำคัญคือการพัฒนาบุคคลที่มีคุณลักษณะที่นอกเหนือจากการตอบสนองต่อความต้องการของครอบครัวของสังคม แล้วยังต้องให้คนเหล่านั้นนำสังคมได้อีกด้วย คุณลักษณะที่สังคมในปัจจุบันต้องการ คือ การเป็นตัวของตัวเอง มีความมุ่งมั่น มีหลักยึดชอบการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งจะก้าวไปข้างหน้า ไม่ยึดติดกับความเคยชิน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดการศึกษาใหม่ควรนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง

สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคนโดยถือเป็นเครื่องมือ ในการตีกรอบแนวทางการจัดการศึกษาและเป็นเหมือนเข็มทิศบอกทางให้แก่ผู้บริหารในการจัดการศึกษา และครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีเป้าหมายให้ไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) เป็นคำที่มีความหมายอย่างหลากหลาย ตามมุมมองของนักวิชาการ ด้านหลักสูตรและบริบทของการใช้แหล่งที่มาของคำว่า หลักสูตร Bobbitt ศาสตราจารย์ทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยชิคาโก ได้เขียนหนังสือชื่อ “The Curriculum” ในปี ค.ศ.1918 หรือ ประมาณปี พ.ศ.2461 Bobbitt มีมุมมองทางการศึกษาที่น่าสนใจว่า การศึกษาเป็นไปเพื่อความสามารถในการดำรงชีวิต (Bobbitt, 1918: 1) และได้ระบุว่าคำว่า “Curriculum” มีที่มาจากภาษาละตินว่า race-course หรือ “the race” หมายถึง ชุดกิจกรรมที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ (Bobbitt, 1918: 42)

1. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

กูด (Good, Carter V., 1973 : 157-158) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการ พัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะกับโรงเรียนและระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอนวัสดุ อุปกรณ์ วิธีสอนรวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนใหม่

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 10) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ การพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดหมายที่กำหนดไว้ หรือการพัฒนาหลักสูตรและการสอนคือ ระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการสอน กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำราแบบเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่าง ๆ การวัดและประเมินผลการใช้หลักสูตรการปรับปรุงแก้ไขและการให้การอบรมครูผู้ใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและ การสอนรวมทั้ง การบริหารและบริการหลักสูตร

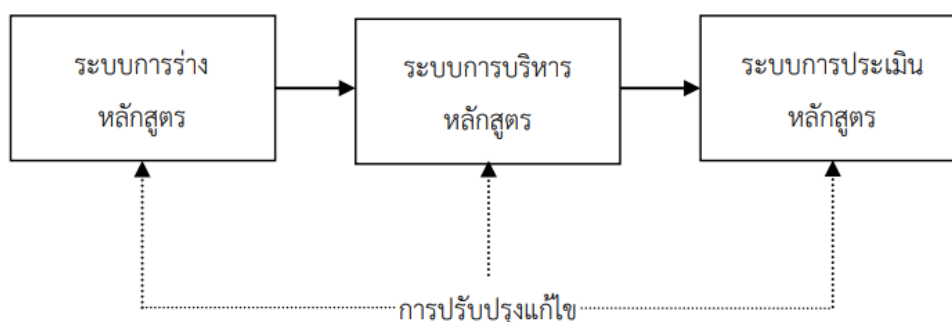
สงัด อุทรานันท์ (2532 : 33) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

อัปดุลรอแม สุลหลงและคณะ (2559) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่า เป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เหมาะสมกับบริบทของสังคมนั้น ๆ ภายใต้หลักการและ ทฤษฎีซึ่งสอดคล้องกับ กระบวนทัศน์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในเป้าหมายที่ต้อง ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยด้วย เพื่อให้หลักสูตรสามารถปรับใช้ได้ทันสถานการณ์ และมีผลกับการเปลี่ยนแปลงระยะยาว

2. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ คือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นขั้นตอนที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ประกอบด้วย ระบบหลัก 3 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบการร่างหลักสูตร 2) ระบบการบริหารหลักสูตร และ 3) ระบบการประเมินหลักสูตร

โดยแต่ละระบบจะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยที่ระบบทั้ง 3 ระบบมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันนอกจากนี้แต่ละระบบยังมีความเสถียรภายใน ดังแผนภาพต่อไปนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554)



ภาพที่ 2.1 การพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ
ที่มา วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554)

ระบบการพัฒนาหลักสูตรแต่ละระบบจะมีกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรอยู่ภายใน โดยแต่ละกิจกรรมมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระบบการร่างหลักสูตร หมายถึง กระบวนการพัฒนาเอกสารหลักสูตรตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งได้เอกสารหลักสูตรที่มีความสมบูรณ์พร้อมสำหรับการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร 2) การกำหนดรูปแบบของหลักสูตร 3) การพัฒนาเอกสารหลักสูตร 4) การสอบทานคุณภาพหลักสูตร โดยแต่ละกิจกรรมมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน (based-line data) ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร คือ การมีสารสนเทศหรือองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดเป้าประสงค์ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล

ประเด็นของการวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตรมีหลายประเด็น ขึ้นอยู่กับมุมมองของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร เช่น ด้านปรัชญา ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านประเพณี วัฒนธรรม ด้านกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น โดยใช้ แหล่งข้อมูลอย่างหลากหลายเชื่อถือได้ การวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตรจากเอกสาร ตำรา ตลอดจนผลการวิจัยเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ได้สารสนเทศที่มีความถูกต้อง แม่นยำสูง เช่น ผลการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพของการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน พบว่า การที่ผู้เรียนได้น าความรู้ความเข้าใจของตนเองไปแบ่งปันหรือสอนให้กับเพื่อนจะทำให้เกิดความจำสูงสุด แต่ถ้าเป็นการฟังคำบรรยายจะ เกิดความจำน้อยที่สุด ดังนี้ (The University of Sydney, 2012)

- การฟังการบรรยาย (Lecture) สามารถเรียนรู้ได้ 5%
- การอ่านเอง (Reading) สามารถเรียนรู้ได้ 10%

- การฟังและได้เห็น (Audiovisual) สามารถเรียนรู้ได้ 20%
- การได้เห็นตัวอย่าง (Demonstration) สามารถเรียนรู้ได้ 30%
- การได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกัน (Discussion) สามารถเรียนรู้ได้ 50%
- การได้ทดลองปฏิบัติเอง (Practice doing) สามารถเรียนรู้ได้ 75%
- การได้สอนผู้อื่น (Teaching) สามารถเรียนรู้ได้ 90%

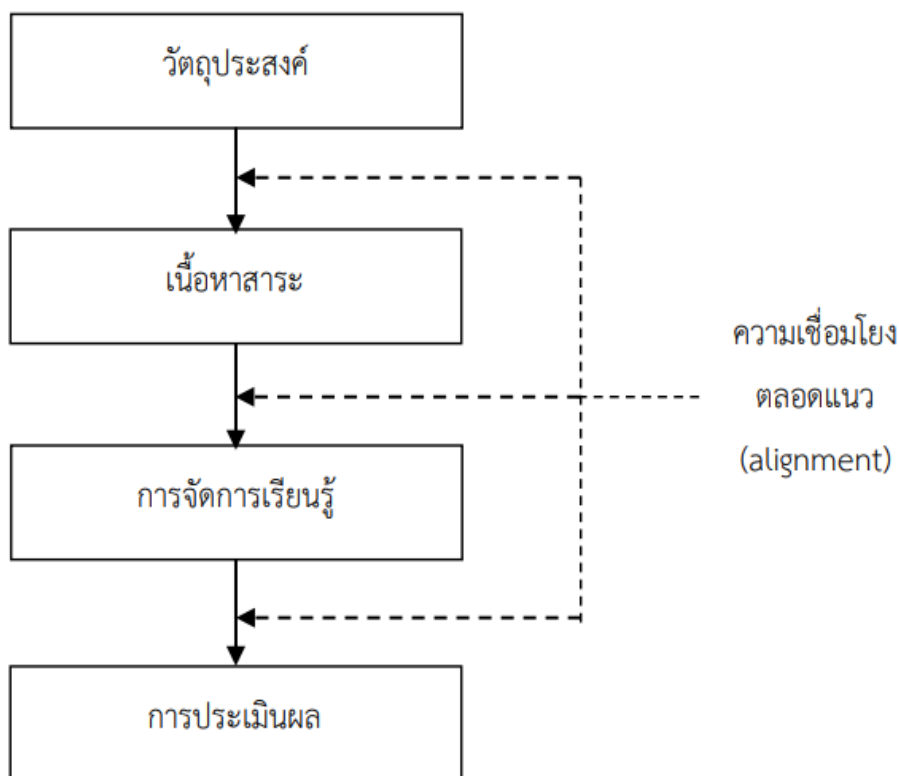
สารสนเทศที่ได้จากการวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตรจะนำไปสู่ การตัดสินใจต่าง ๆ ดังที่ยกตัวอย่างวิธีการเรียนกับปริมาณความจำดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการออกแบบหลักสูตรควรมุ่งเน้นให้ใช้การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการนำความรู้ไปสอนให้กับเพื่อน หรือนำไปแบ่งปัน ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.2 การกำหนดรูปแบบของหลักสูตร หมายถึง การตัดสินใจ เลือกใช้รูปแบบของหลักสูตรที่สอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน บนพื้นฐานของสารสนเทศที่ได้จากการวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร

รูปแบบของหลักสูตรมีหลายรูปแบบ เช่น หลักสูตรรายวิชา (subject curriculum) หลักสูตรบูรณาการ (integrated curriculum) หลักสูตรเสริม (enrichment curriculum) หลักสูตรฝึกอบรม (training curriculum) หลักสูตรอิงมาตรฐาน (standard – based curriculum) หลักสูตรที่เน้นประสบการณ์ (experience – based curriculum) หลักสูตรรายบุคคล (individualize curriculum) หลักสูตรสมรรถนะ (competency – based curriculum) (Taba. 1962, Tanner and Tanner, 1980, Armstrong, 2003, Oliva. 2009, Wiles and Bondi, 2011)

นักพัฒนาหลักสูตรควรเลือกหรือผสมผสานรูปแบบของ หลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของการใช้หลักสูตรแต่ละหลักสูตร สำหรับในประเทศไทยแล้ว หลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (standard – based curriculum) ส่วนหลักสูตรระดับอุดมศึกษา โดยส่วนใหญ่ เป็นหลักสูตรรายวิชา (subject curriculum)

1.3 การพัฒนาเอกสารหลักสูตร หมายถึง การจัดทำเอกสาร หลักสูตรที่มีคุณภาพมีความเชื่อมโยงตลอดแนว (alignment) ระหว่าง วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ดังแผนภาพ ต่อไปนี้



ภาพที่ 2.2 ความเชื่อมโยงตลอดแนวของหลักสูตร

การพัฒนาเอกสารหลักสูตร ควรมีข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนวิเคราะห์ สิ่งกำหนดหลักสูตรมาสนับสนุนการกำหนดเป้าประสงค์ของหลักสูตร การกำหนด เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้และการประเมินผล นอกจากนี้ยังต้องดำเนินการ โดยคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีความรู้และประสบการณ์สอดคล้องกับหลักสูตรที่จะสร้างเพื่อให้หลักสูตรมีความถูกต้องตามหลักวิชาการและสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

1.4 การสอบทานคุณภาพหลักสูตร (curriculum validation) และปรับปรุงแก้ไข หมายถึงการตรวจสอบคุณภาพของเอกสารหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้นำร่อง (pilot study) เพื่อให้มั่นใจว่าหลักสูตร จะสามารถนำไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การสอบทานหลักสูตร เป็นกระบวนการสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากเป็นการยืนยัน ในเบื้องต้นว่าการนำหลักสูตรไปใช้จริงจะประสบความสำเร็จ

การสอบทานหลักสูตรเปรียบเสมือนการควบคุมคุณภาพของหลักสูตร (curriculum quality control) ในระดับเบื้องต้น โดยผ่านกระบวนการ ตรวจสอบด้วยวิธีการที่เป็นระบบ ทำให้ได้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แก้ไขหลักสูตรก่อนที่จะนำไปปฏิบัติ

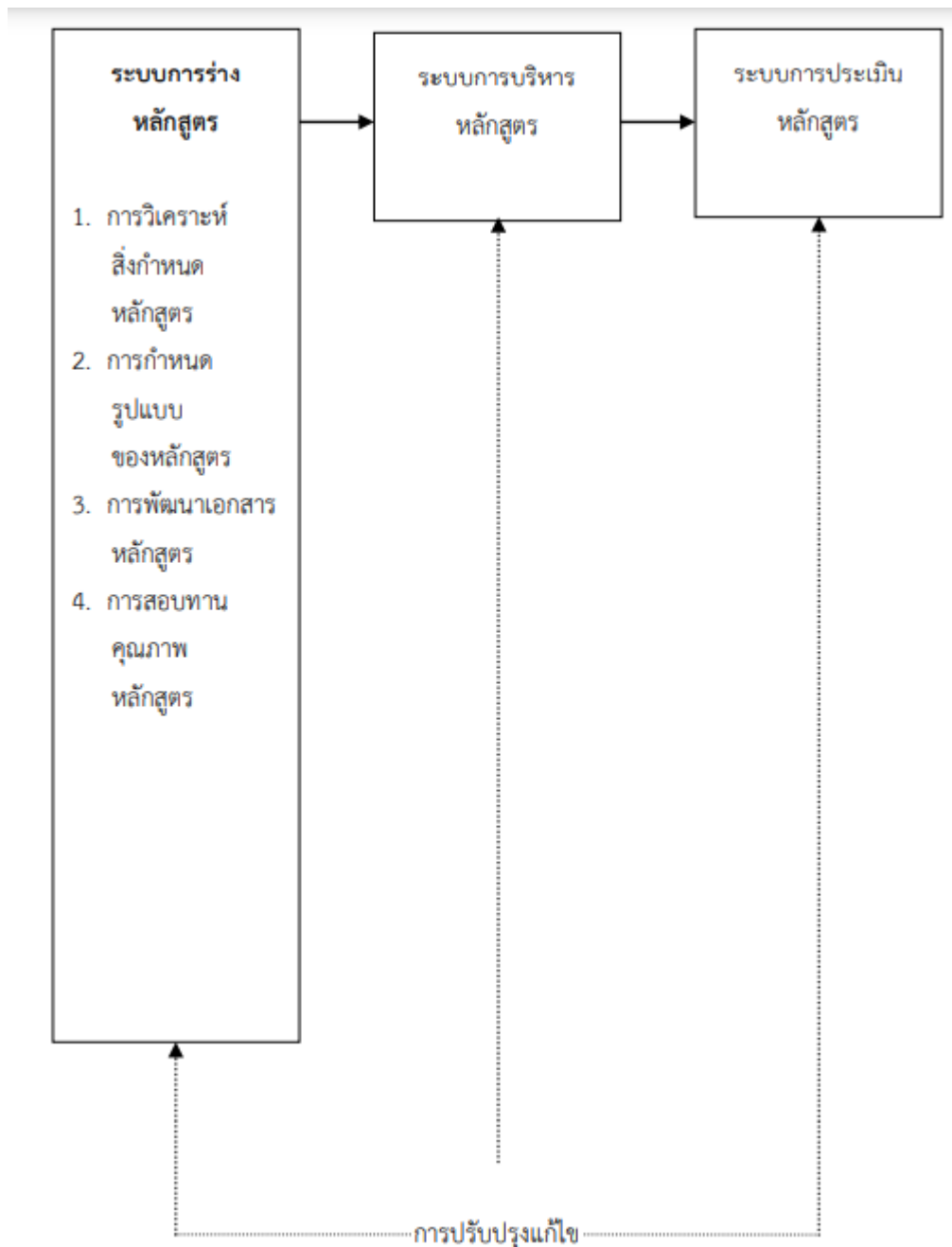
ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสอบทานหลักสูตรจะต้องนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเอกสารหลักสูตรอย่างประณีตและละเอียดถี่ถ้วนในประเด็น ต่าง ๆ เช่น ความชัดเจนของจุดมุ่งหมาย ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ แนวทางการจัดการเรียนรู้ ระยะเวลาที่ใช้การวัดและประเมินผล รวมทั้งประเด็นอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ

แนวทางการสอบทานคุณภาพหลักสูตรทำได้หลายวิธี โดยส่วนมากจะให้การเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับหลักสูตรนั้น ๆ มาร่วมกันพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ในการนำไปปฏิบัติของหลักสูตร โดยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (focus group) บางหลักสูตรอาจมีการนำไปทดลองใช้นำร่องในบางเนื้อหาสาระแล้วศึกษาแนวโน้มของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ

กระบวนการสอบทานหลักสูตรคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร จะต้องเปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และอดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ และนำสิ่งเหล่านี้มาคิดพิจารณาว่าจะดำเนินการปรับปรุง แก้ไขเอกสารหลักสูตรไปในทิศทางใด

อย่างไรก็ตามคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรก็จะต้องมีจุดยืน หรือหลักการที่ชัดเจน เพราะจะทำให้สามารถคัดกรองความคิดและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำมาสู่การปรับปรุงเอกสารหลักสูตรได้ตรงตามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร

สรุประบบการร่างหลักสูตร คือ กระบวนการพัฒนาเอกสารหลักสูตรที่สมบูรณ์พร้อมสำหรับการนำไปใช้จริง มี 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร 2) การกำหนดรูปแบบของหลักสูตร 3) การพัฒนาเอกสารหลักสูตร 4) การสอบทานคุณภาพหลักสูตร โดยทั้ง 4 กิจกรรม มีความเป็นระบบที่มีความเสถียรภาพดังแผนภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 2.3 ระบบการร่างหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ

2. ระบบการบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและดำเนินการ นำหลักสูตรไปปฏิบัติ อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) การขออนุมัติใช้หลักสูตร 2) การ ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสู่กลุ่มเป้าหมาย 3) การวางแผนการใช้หลักสูตร 4) การกำหนดทรัพยากรหลักสูตร 5) การกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และ 6) การกำกับดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตร โดยแต่ละกิจกรรมมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 การขออนุมัติใช้หลักสูตร หมายถึง การนำเอกสารหลักสูตร เสนอคณะกรรมการควบคุมคุณภาพหลักสูตร เพื่อขอความเห็นชอบและอนุมัติให้ใช้หลักสูตร การขออนุมัติใช้หลักสูตรเป็นกระบวนการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพ หลักสูตรประเภทหนึ่ง เพราะคณะกรรมการจะร่วมกันพิจารณาว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น เป็นประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริงหรือไม่ ถ้าคณะกรรมการพบว่า มีประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไขก่อนการนำไปใช้ คณะกรรมการจะแจ้งให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนแล้วจึงอนุมัติให้ใช้หลักสูตร

2.2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตรสู่กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง การสื่อสารสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรจากผู้รับผิดชอบหลักสูตรไปสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้รับข้อมูลประกอบการตัดสินใจเข้าศึกษาในหลักสูตร เช่น วัตถุประสงค์ โครงสร้างเวลาเรียน ทีมผู้สอน การประชาสัมพันธ์หลักสูตรสู่กลุ่มเป้าหมายทำได้หลาย วิธีการ เช่น การติดป้ายประกาศ การประกาศผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ การสื่อสารบนโลกออนไลน์ (online) การจัดสัมมนาทางวิชาการ เป็นต้น

2.3 การวางแผนการใช้หลักสูตร หมายถึง การเตรียมความพร้อม ก่อนการใช้หลักสูตร ทุกด้านอย่างเป็นระบบชัดเจน เพื่อให้การใช้หลักสูตร มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยทั่วไปการวางแผนการใช้หลักสูตรจะดำเนินการก่อนการใช้หลักสูตรใหม่หรือก่อนการใช้หลักสูตรในวงรอบใหม่ เช่น ก่อนเปิดภาคการศึกษา เป็นต้น การวางแผนการใช้หลักสูตรที่ดี ควรมองภาพในอนาคตว่า เมื่ออยู่ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนแล้วมีปัจจัย ไต่บ้างที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มา ปัจจัยเหล่านั้น มาวางแผน เช่น การเตรียมความพร้อมด้านเอกสารหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร ผู้สอน ความต้องการของผู้เรียน การจัดตารางเรียน วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ การกำกับดูแลคุณภาพหลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตร

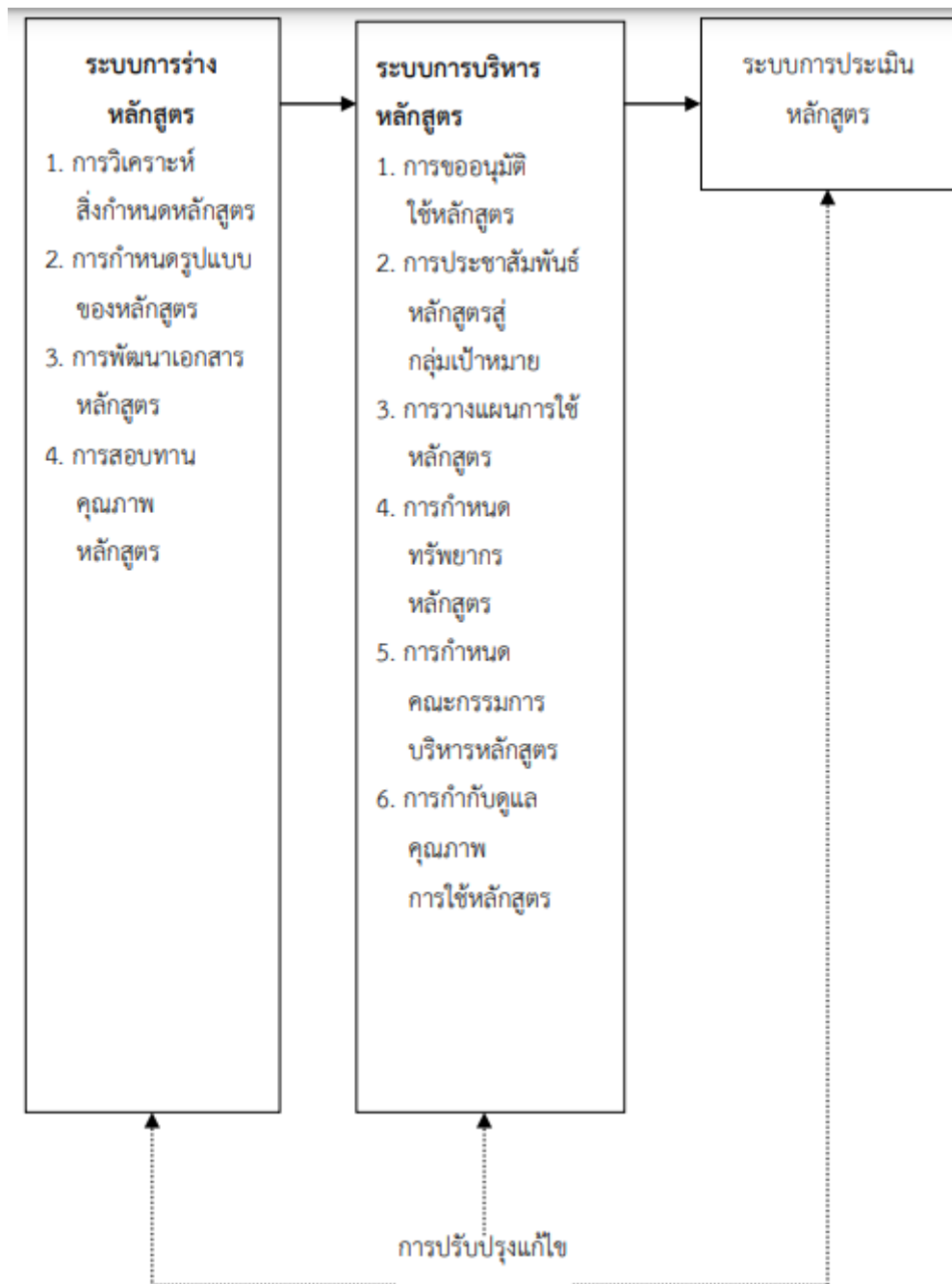
2.4 การกำหนดทรัพยากรหลักสูตร หมายถึง การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดประกอบด้วย บุคคล สิ่งของ และงบประมาณ ให้มีความเหมาะสมกับการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การแบ่งภาระหน้าที่ รับผิดชอบของบุคลากรไม่ว่าจะเป็นผู้สอน ผู้สนับสนุนทางวิชาการ เป็นต้น ในกรณีที่บุคลากรน้อยอาจต้องกำหนดให้ผู้สอนมีหน้าที่สนับสนุนทางวิชาการควบคู่กับหน้าที่ การจัดการเรียนการสอนด้วย การกำหนดวันเวลาและสถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้คุ้มค่ามากที่สุด ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาในแต่ละส่วน

2.5 การกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตร หมายถึง การกำหนดคณะบุคคลผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบายและดูแลคุณภาพทางวิชาการของหลักสูตร การกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจธรรมชาติของหลักสูตรเป็นอย่างดีมีความสนใจงานด้านวิชาการ เพราะจะสามารถกำกับดูแลคุณภาพของหลักสูตรบนพื้นฐานหลักวิชาการ การบริหารจัดการ หลักสูตรจำเป็นต้องดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ ทั้งนี้เพราะงาน

หลักสูตรเป็นงานวิชาการที่มีความละเอียดอ่อน การคิดและตัดสินใจเพียงคนเดียว อาจมีข้อจำกัดด้านความรู้และประสบการณ์ที่ส่งผลให้ตัดสินใจผิดพลาดได้

2.6 การกำกับดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและควบคุมคุณภาพทางวิชาการของการใช้หลักสูตร มีองค์ประกอบหลักได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียน การสอน ด้านการสนับสนุนงานวิชาการ กิจกรรมการดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตร มีหลายรูปแบบ เช่น การนิเทศการเรียนการสอน การฝึกอบรมและพัฒนาครู การพัฒนาเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การประเมินคุณภาพการศึกษา การดูแล ช่วยเหลือผู้เรียน การประชุม การสัมมนา การกำกับดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาการใช้หลักสูตร โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

สรุบบระบบการบริหารหลักสูตร คือ การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เชื่อมโยงมาจากระบบ การร่างหลักสูตร ระบบการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) การขออนุมัติใช้หลักสูตร 2) การประชาสัมพันธ์หลักสูตร สู่กลุ่มเป้าหมาย 3) การวางแผนการใช้หลักสูตร 4) การกำหนดทรัพยากรของหลักสูตร 5) การกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และ 6) การกำกับดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตร ซึ่งทั้ง 6 กิจกรรมมีความเป็นระบบที่มีความเสถียรภาพ ดังแผนภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 2.4 ระบบการบริหารหลักสูตรที่เชื่อมโยงมาจากระบบการร่างหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ

ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรอย่างมีระบบ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทยตามกรมวิชาการ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543 : 76) เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเสริมจากหลักสูตรแม่บท มี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ สภาพและความต้องการของ ท้องถิ่น และผู้เรียน ศักยภาพของโรงเรียนและหลักสูตรแม่บท

2. จัดทำหลักสูตร ได้แก่ กำหนดจุดประสงค์ กำหนดเนื้อหา กำหนดกิจกรรม กำหนดคาบเวลา และกำหนดการวัดและการประเมินผล

3. จัดทำเอกสารหลักสูตร

4. ตรวจสอบคุณภาพและทดลองใช้หลักสูตร

5. นำหลักสูตรไปใช้

6. ประเมินผลหลักสูตร

นิคม ชมพูหลง (2545 : 53) ได้สรุปแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ สภาพความต้องการของท้องถิ่น สภาพจัดการศึกษา และสภาพความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชน

2. การสร้างหลักสูตรฉบับร่าง ได้แก่ คำชี้แจงเหตุผลความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร หลักของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา อัตราเวลาเรียน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดประเมินผล คำอธิบายรายวิชา ตารางวิเคราะห์หลักสูตร จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม รายละเอียดของเนื้อหาของแต่ละหน่วยโดยละเอียด พร้อมภาพประกอบ ทุกขั้นตอน และบรรณานุกรมซึ่งจะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญกับเรื่องที่จะพัฒนาอย่างจริงจัง แล้วจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม

3. การตรวจสอบหลักสูตรฉบับร่าง เป็นการตรวจสอบคุณภาพของ หลักสูตรและวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้ โดยจะต้องมีการกำหนดเป็นแผนอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ มีการประชุมพิจารณาร่วมกันหรือ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลาเรียนวิธีการวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร

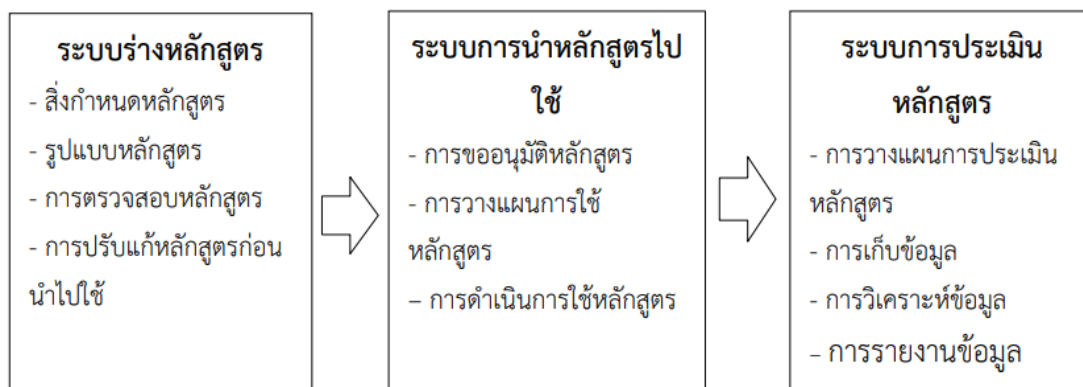
4. การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ มีการขออนุมัติหลักสูตร จัดทำตาราง แผนการใช้หลักสูตร ประชาสัมพันธ์หลักสูตร เตรียมความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ วัสดุ หลักสูตร โดยการใช้หลักสูตรอาจเป็นการสอนเองหรือให้คนอื่นสอนแทน และจะต้องมีการจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตร โดยระบุขั้นตอนต่าง ๆ อย่างละเอียด

5. การประเมินผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ มีการวางแผนการประเมิน ประเมินย่อย ประเมินรวบยอด ประเมินการสอนของผู้เรียน ประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

6. การปรับปรุงแก้ไข เพื่อปรับแก้หลักสูตร ได้แก่ แผนการสอน สื่อและเครื่องมือ วัดผล ประเมินผลให้สมบูรณ์และมีคุณภาพ

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2553 : 76) ได้เสนอรูปแบบการ พัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร (Integrated Curriculum Development Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่

ประกอบด้วยระบบใหญ่ ๆ 3 ระบบคือ ระบบร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ ระบบการประเมินหลักสูตร ทั้งสามระบบมีความสัมพันธ์กันตามภาพดังต่อไปนี้



ภาพที่ 2.5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ วิชัย วงษ์ใหญ่
ที่มา (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2553 : 76)

3. รูปแบบชิป

รูปแบบ หรือ แบบจำลอง ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Model ซึ่งหมายถึง วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผัง ฯลฯ เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และสามารถนำเสนอเรื่องราวได้อย่างมีระบบ

รูปแบบชิป (CIPP Model) ของ Danie L. Stufflebeam ได้อธิบายความหมายของการประเมินผลทางการศึกษาเอาไว้ว่าเป็นกระบวนการบรรยายการหาข้อมูล และการให้ข้อมูลเพื่อการ ตัดสินใจหาทางเลือก ฉะนั้นรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรตามแนวคิดของ Stufflebeam จึงเป็น รูปแบบที่เหมาะสมแก่การช่วยตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด (Stufflebeam & Coryn, 2014)

3.1 องค์ประกอบของ CIPP Model

การประเมินผลหลักสูตรนั้นมีสิ่งสำคัญที่ต้องประเมินอยู่ 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม การประเมินตัวป้อน การประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิต (มาเรียม นิลพันธ์, 2554; ทีปทัศน์ ชินตาปัญญากุล และคนอื่น ๆ, 2560)

3.1.1 การประเมินบริบท (context evaluation: C) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ หลักการและเหตุผลมากำหนดจุดมุ่งหมาย การประเมินสภาพแวดล้อมจะช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรรู้ว่าสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีอะไรบ้าง มีความต้องการหรือปัญหาอะไรที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองหรือแก้ไข มีโอกาสและสรรพกำลังที่จำเป็นอะไรที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษา และสืบเนื่องมาจากปัญหาอะไร ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับวิสัยทัศน์

จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และความต้องการนั้น ๆ มีวิธีการประเมิน 2 วิธี คือ (Panakul, 2010)

1) การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกของหลักสูตร (Contingency mode) เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการหรือหลักสูตรให้ดีขึ้น โดยมีการสำรวจปัญหาภายในขอบเขตอย่างกว้างขวาง เช่น การประเมินเอกสาร ปรัชญา นโยบาย และแนวโน้มของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ค่านิยมของชุมชน สถิติประชากร อาคาร สถานที่ ซึ่งการสำรวจปัญหาเหล่านี้ทำให้สามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตและสามารถใช้ในการวางแผนต่อไป

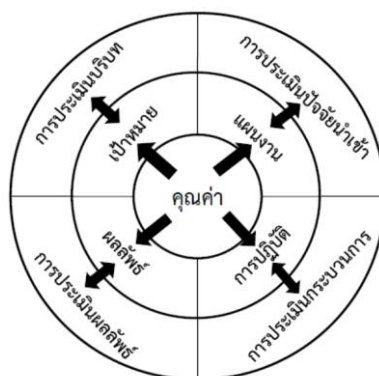
2) การประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติได้จริง (Congruence mode) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อมภายในของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร เกณฑ์การวัดและการประเมินผล การประเมินแบบนี้ทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

3.1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (inputs evaluation: I) เป็นการประเมินสิ่งที่นำเข้ามาใช้ในการดำเนินการหลักสูตร เพื่อทราบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำมากำหนดวิธีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้และมีประโยชน์ในการตัดสินใจว่าระบบโครงสร้างต่าง ๆ ของหลักสูตรรวมทั้งวิธีการและระบบการบริหารของหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรใช้วิธีการใดที่เหมาะสมกว่า ประเด็นการประเมินครอบคลุมได้หลายอย่าง เช่น ตัวแปรที่เกี่ยวกับสิ่งที่นำเข้าสู่ระบบการศึกษา คุณลักษณะ/คุณวุฒิ/คุณสมบัติ/ประสบการณ์ของผู้บริหารและผู้สอน คุณภาพของผู้เรียน พื้นฐานความรู้ผู้เรียน วิธีการจัดการศึกษา การสนับสนุนส่งเสริมของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา เช่น สื่อวัสดุอุปกรณ์ หนังสือตำรา เอกสารหลักสูตร เกี่ยวกับงบประมาณ อาคาร สถานที่ เป็นต้น ซึ่งการประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยให้ได้รับข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจในการที่จะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.3 การประเมินกระบวนการ (process evaluation: P) เป็นการประเมินด้านการปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อค้นหาข้อบกพร่อง ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งการประเมินกระบวนการจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในการปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้ ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรการนิเทศ การกำกับติดตาม การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

3.1.4 การประเมินผลผลิต (products evaluation: P) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและติดตามของผลที่เกิดขึ้นเมื่อใช้หลักสูตรเสร็จสิ้น และผลที่เกิดขึ้น ระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร ทั้งนี้เพื่อตัดสินใจว่าจะยุติ ดำเนินการหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขบางจุด เพื่อให้ได้วิธีปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะความสามารถในการปฏิบัติ

ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลกับการตัดสินใจตามแนวคิด CIPP Model ของ Stufflebeam ดังภาพที่ 2.6 (Stufflebeam & Shinkfield, 2007)



ภาพที่ 2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลกับการตัดสินใจตามแนวคิด CIPP Mode

จากภาพแสดงวงกลม 3 วง วงในสุดเป็นส่วนที่แสดงถึงคุณค่าร่วมกัน (core values) ของการประเมินเพื่อนำไปใช้กำหนดส่วนต่าง ๆ วงกลมที่สองซึ่งเป็นส่วนประกอบของหลักสูตร ได้แก่ เป้าหมาย (goals) แผนงานหรือแนวทางการปฏิบัติงาน (plans) การปฏิบัติหรือการกระทำตามแผนงาน (actions) และผลลัพธ์ที่ได้ (outcomes) โดยส่วนประกอบทั้ง 4 ส่วน ของหลักสูตรจะสัมพันธ์กับมิติการประเมินทั้ง 4 ด้านของรูปแบบการประเมิน CIPP ซึ่งเป็นวงกลมวงนอกสุดนั้น คือ การประเมินเพื่อนำมาใช้กำหนด เป้าหมายของหลักสูตร โดยการประเมินบริบทและการประเมินปัจจัยนำเข้าใช้สำหรับจัดทำแผนปฏิบัติงาน ซึ่งการปฏิบัติงานหรือการกระทำตามแผนต้องอาศัยการประเมินกระบวนการและท้ายที่สุดหากจะประเมินผลลัพธ์ทั้งหมดของหลักสูตรจะต้องทำการประเมินผลผลิต

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ไม่ว่าหลักสูตรใด ๆ จะใช้แนวคิดและหลักการพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น โดยที่การพัฒนาในนวัตกรรม หลักสูตรจะให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดีที่สุดในขณะเดียวกันก็ยังสามารถ

ตอบสนองความต้องการของ สังคมได้ด้วย โดยที่การพัฒนานวัตกรรมการหลักสูตรมีแนวคิดและหลักการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (มารุต พัฒผล, 2567: 23-24)

1. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรประเภท และระดับการศึกษาใด ๆ ควรตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย ทั้งด้านความถนัด ความสนใจ ระดับความสามารถ ตลอดจนข้อจำกัดส่วนบุคคล

2. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะต้องมีความแตกต่างจาก หลักสูตรเดิมที่มีหรือใช้อยู่ในปัจจุบัน ความแตกต่างดังกล่าวเป็นที่ต้องการของผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

3. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะต้องมีความสอดคล้องกับ สภาพบริบททางภูมิศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ตามหลัก “ภูมิสังคม”

4. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นควรตอบสนองความต้องการ ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ

5. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ควรทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรหลักสูตร (curriculum resources) อย่างประหยัดคุ้มค่า

6. การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยใช้การวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร

7. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาช่วยออกแบบ นวัตกรรมหลักสูตร เพื่อช่วยเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เป็นปัจจุบัน

8. การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรใดๆ ข้อมูลด้านต่างๆ จากผู้เรียนนั้น เป็นหัวใจสำคัญสำหรับการออกแบบหลักสูตรในทุก ๆ หลักสูตร ดังนั้นจึงต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็น supply side ให้ชัดเจนในขั้นตอนการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

9. นวัตกรรมหลักสูตรจะมีคุณลักษณะของความเป็นนวัตกรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไปความเป็นนวัตกรรมจะลดลง ทำให้ต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (curriculum change) อย่างต่อเนื่อง

จากทัศนะต่าง ๆ ของนักวิชาการที่ได้นำเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมี 6 ขั้นตอนด้วยกันคือ 1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2. จัดทำหลักสูตร 3. จัดทำเอกสารหลักสูตร 4. ตรวจสอบคุณภาพและทดลองใช้หลักสูตร 5. นำหลักสูตรไปใช้ 6. ประเมินผลหลักสูตร ซึ่งขั้นตอนทั้ง 6 นี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระบบด้วยกันคือ ระบบร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ ระบบการประเมินหลักสูตร

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

ระบบการประเมินหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตร รวมทั้ง ประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยมีการวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินคุณค่า (value judgments) ของหลักสูตรในมิติต่าง ๆ รวมทั้งการปรับปรุงหลักสูตร บนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) ที่ได้จากการประเมินหลักสูตร มีการรายงานผลการ ประเมินต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ระบบการประเมินหลักสูตรประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การวางแผนการประเมิน 2) การวางแผนเก็บข้อมูล 3) การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และ 4) การรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง โดยแต่ละกิจกรรมมีสาระสำคัญดังนี้

1) การวางแผนการประเมิน หมายถึง การออกแบบการ ประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการประเมิน เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีความถูกต้องและสามารถ นำไปใช้เป็นสารสนเทศสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดวัตถุประสงค์ ของการประเมิน การกำหนดกรอบการประเมิน การกำหนดวิธีการเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวม ข้อมูล การกำหนดแหล่งข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมิน การวางแผนการ ประเมินเป็นสิ่งสำคัญต่อการประเมินหลักสูตรเพราะเปรียบเสมือนพิมพ์เขียว (blue print) ของการ ดำเนินการจริง ช่วยทำให้การประเมินหลักสูตร มีความถูกต้องและประหยัดงบประมาณได้เป็นอย่างดี

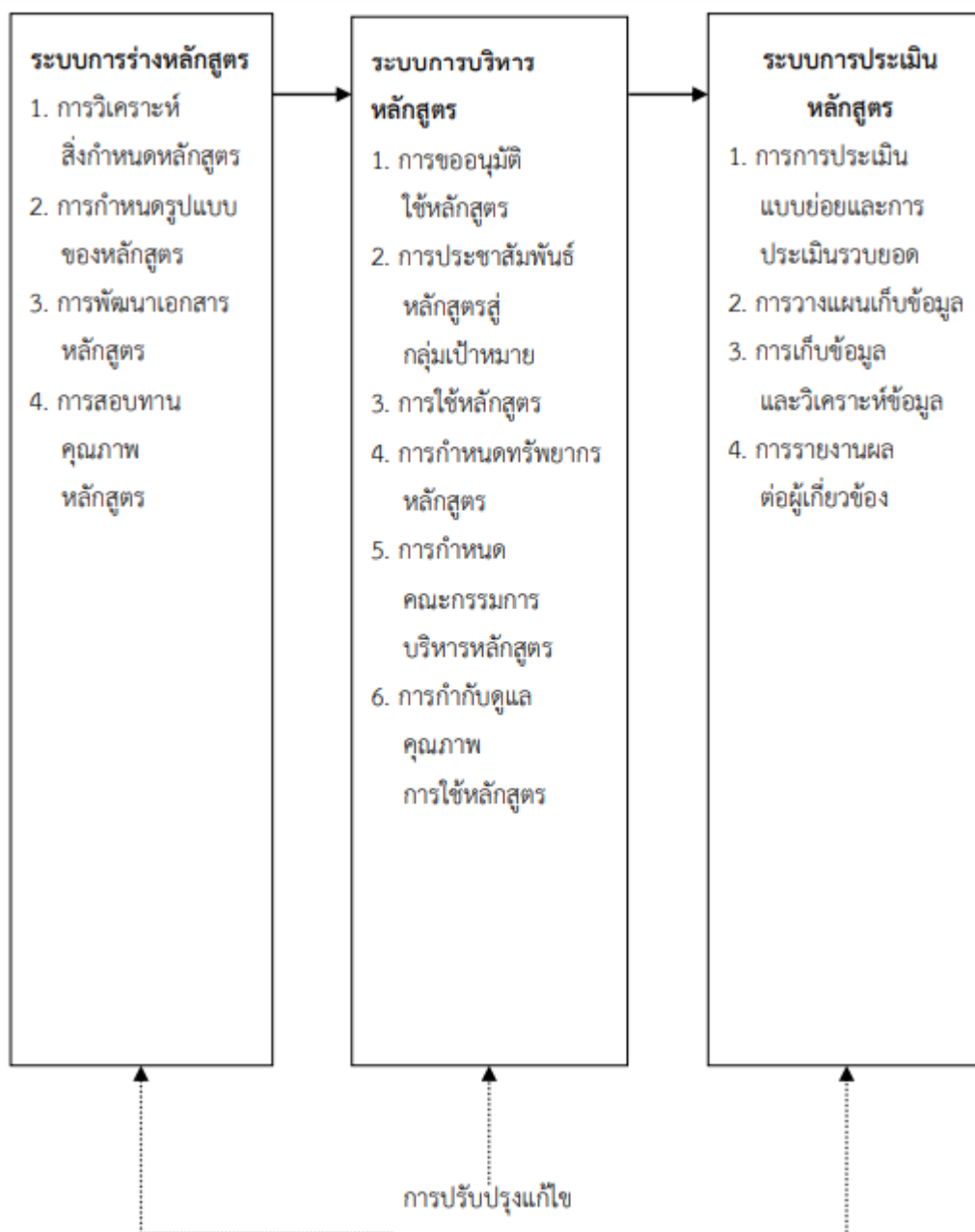
2) การวางแผนเก็บข้อมูล หมายถึง การเตรียมความพร้อม ก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเตรียมเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวม ข้อมูล การติดต่อประสานงานและนัดหมายวัน เวลาสถานที่กับผู้ให้ข้อมูล การกำหนดบุคคลที่จะทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึกข้อมูล ตลอดจนผู้ทำหน้าที่วิเคราะห์ ข้อมูลและเขียนรายงานผลการประเมิน ระยะเวลาการเก็บรวบรวม ข้อมูล ผู้ประเมินหลักสูตรต้องวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับแผนการการประเมิน เพื่อให้การประเมินบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลที่ดี จะทำให้ การเก็บข้อมูล มีความประหยัดทั้งในด้านเวลา งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ ทำให้ผลการประเมิน มีความถูกต้อง

3) การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่ กำหนดไว้ แล้วนำมาวิเคราะห์และแปลความหมาย ตลอดจนลงสรุปผลการประเมิน การเก็บรวบรวม ข้อมูลที่ดีต้องได้ข้อมูลครบถ้วนทั้ง ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ยังต้องมีความซื่อสัตย์ ต่อข้อมูล การเก็บข้อมูลในการประเมินหลักสูตรมีความซับซ้อน เนื่องจากต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม การสอบถาม การประเมินเอกสาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลที่สอดคล้องกับวิธีการเก็บข้อมูล อีกด้วย สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ประเมิน หลักสูตรต้องวิเคราะห์อย่างตรงไปตรงมา และไม่นำ มุมมองของตนเองไปใช้เป็นเกณฑ์ การประเมินหลักสูตรเพราะจะทำให้ผลการประเมินมีความ

คลาดเคลื่อน ส่วนการสรุปผลการประเมินต้องสรุปไปตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม หากมีประเด็นอื่นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อหลักสูตรยังสามารถนำเสนอเพิ่มเติมได้

4) การรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง หมายถึง การสื่อสารข้อสรุป จากการประเมินหลักสูตรด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสมไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรทุกฝ่าย เช่น ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้สนับสนุน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้องมีความสำคัญมากในฐานะที่จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้มีโอกาสรับรู้คุณภาพของหลักสูตรในประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เป็นจุดแข็ง และจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข อันจะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา อย่างไรก็ตามการรายงานผลการประเมินหลักสูตรจะต้องใช้วิธีการสื่อสารเชิงบวก (positive communication) และ เสริมพลัง (empowerment) ที่ช่วยให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรทั้งระบบ

สรุประบบการประเมินหลักสูตร คือ ระบบที่เชื่อมโยงมาจากระบบการบริหารหลักสูตรและระบบร่างหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตรในมิติต่าง ๆ บนพื้นฐานข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย กิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การวางแผนการประเมิน 2) การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล 3) การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล 4) การรายงานผลต่อ ผู้เกี่ยวข้องซึ่งทั้ง 4 กิจกรรมมีความเป็นระบบที่มีความเสถียรภาพ ดังแผนภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 2.7 ระบบการประเมินหลักสูตรที่เชื่อมโยงมาจากระบบการบริหารหลักสูตรและระบบการร่างหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ

การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อนำมาตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ต่าง ๆ กันดังนี้ คือ

กู๊ด (Good, 1973 : 209; อ่างถึงในสุนีย์ ไพรี, 2548 : 50) ให้ความหมายการประเมินหลักสูตร คือ การประเมินผลของกิจกรรมการเรียนภายในขอบข่ายของการสอนที่เน้นเฉพาะจุดประสงค์ของการตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของ

เนื้อหา และผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผนการจัดโครงการ ต่อเนื่องและการหมุนเวียนของกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จะจัดให้มีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ (สุนีย์ ไพรี, 2548: 50) ที่กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรคือกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้ในการพิจารณาว่าหลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดเมื่อนำไปใช้แล้วจะบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีข้อดีข้อบกพร่องอะไรบ้างที่ต้องแก้ไขปรับปรุง เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

ศิริชัย กาญจนวาสี (2550 : 28; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 44) ให้ความหมายการประเมินหลักสูตรที่สอดคล้องกับ สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 37; สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 249) ว่า การประเมินหลักสูตรคือกระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่าหลักสูตรนั้น ๆ มีประสิทธิภาพแค่ไหน เมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน หลักสูตรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้น อันจะเป็นผลในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 138-139) ให้ความหมายการประเมินหลักสูตรสอดคล้องกันว่าเป็นการศึกษาส่วนประกอบของหลักสูตร เช่น หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผล โดยพิจารณาว่าส่วนประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันหรือไม่มากน้อยเพียงใด

1. จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 218-219) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรว่าสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ 2) เพื่อตัดสินว่าเค้าโครงและรูปแบบระบบของหลักสูตรรวมทั้งวัสดุประกอบหลักสูตร และการบริหารและบริการหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่ และ 3) เพื่อวัดผลดูว่าผลผลิตคือผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 192-193; ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2545 : 39) กล่าวสอดคล้องกันว่าการประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายสำคัญคล้ายคลึงกันดังนี้ 1) เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร การประเมินผลในลักษณะนี้มักจะดำเนินในช่วงที่การพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่ เพื่อพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การวัดผล ฯลฯ มีความสอดคล้องเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาปฏิบัติในการนำหลักสูตรไปทดลองใช้หรือในขณะที่การใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ได้ มากน้อยเพียงใดได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไร จะได้เป็นประโยชน์แก่พัฒนาหลักสูตรและผู้

ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นได้ทันทีที่ 2) เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ จะได้ช่วยปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ 3) เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือควรยกเลิก ควรใช้หลักสูตรเพียงบางส่วนหรือยกเลิกทั้งหมดการประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งแล้วจึงประเมินเพื่อสรุปผลการตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสังคมเพียงใดและเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่ และ 4) เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการมาแล้วหรือไม่ อย่างไรก็ตามการประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้หรือหลังจากการใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งก็ได้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 250-251) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้ 1) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้นโดยดูว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ สนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างไร 2) เพื่ออธิบายและพิจารณาว่าลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรในแง่ต่าง ๆ เช่น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลว่าสอดคล้องกันหรือไม่ หรือ สนองความต้องการหรือไม่ 3) เพื่อตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดีเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ มีข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง การประเมินผลในลักษณะนี้มักจะดำเนินไปในช่วงที่การพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่เพื่อที่จะพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของ หลักสูตร เช่น จุดหมายโครงสร้างเนื้อหา การวัดผล ฯลฯ มีความสอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาปฏิบัติในช่วงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้หรือในขณะที่การใช้หลักสูตรและกระบวนการ เรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ได้มากน้อยเพียงใดได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไร เป็น ประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นได้ทันทีที่ 4) เพื่อตัดสินใจว่าการบริหารงานด้านวิชาการและบริหารงาน ด้านหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่ เพื่อหาทางแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ 5) เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตรคือผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมหลังจากการผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามความมุ่งหวัง หรือไม่ 6) เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตร 7) เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือควรปรับปรุงพัฒนาในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเพื่อยกเลิกการใช้หลักสูตรนั้นหมด การประเมินผลในลักษณะนี้ จะดำเนินการหลังจากที่ใช้

หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่ง แล้วจึงประเมินเพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสังคมเพียงใด และเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่

อภาภรณ์ รักความสุข (2546 : 32) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้ 1) เพื่อพิจารณาว่าส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระในวิชาการเรียน การสอน สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องกันและตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด 2) เพื่อพิจารณาคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรและหา แนวทางแก้ไขข้อบกพร่อง 3) เพื่อตัดสินหาทางเลือกในการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับ ท้องถิ่น 4) เพื่อติดตามผลผลิตของหลักสูตรคือ ผู้เรียนมีความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตรงตาม เป้าหมายของ หลักสูตรเพียงใด

วราภรณ์ แผ่นทอง (2548 : 48) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบ คุณภาพของหลักสูตรทั้งด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน วิธีการ วัดและประเมินผลว่ามีความสอดคล้องและสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นหรือไม่เพียงใด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

สุนีย์ ไพรี (2548 : 52) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายดังนี้ 1) เพื่อพิจารณาการ ตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรนั้นว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรหรือไม่ 2) เพื่อค้นหาข้อบกพร่องของหลักสูตร ทั้งด้านเอกสารหลักสูตรที่กำหนดหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาสาระ ตลอดจนกระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ การบริหาร หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และ 3) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์และคุณภาพ ของผู้เรียน

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรที่ได้กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การประเมิน หลักสูตร มีจุดมุ่งหมายดังนี้ 1) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดหมาย โครงสร้าง ขอบเขตเนื้อหาและความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชา คุณภาพ ผู้บริหารและผู้ใช้ หลักสูตร คุณภาพผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลว่าสอดคล้อง หรือไม่ 2) เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพเหมาะสมกับการนำไปใช้ สามารถตอบสนองจุดหมายของ หลักสูตร ผลผลิตของหลักสูตรคือผู้เรียนเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ 3) เพื่อตัดสินว่าการบริหารงาน ด้านหลักสูตร การบริหารงานด้านวิชาการเหมาะสมหรือไม่ ช่วยในการตัดสินใจว่าการนำหลักสูตรไป ใช้มีประสิทธิภาพเพียงใด ส่วนใดของหลักสูตรที่เป็นส่วนดีเหมาะสมก็ดำรงไว้หรือพัฒนาให้ดีขึ้น ส่วน ใดของหลักสูตรที่เป็นส่วนด้อยมีข้อจำกัดมากสมควรเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก

2. ระยะเวลาของการประเมินหลักสูตร

ในการกำหนดประเด็นในการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินจะต้องคำนึงถึงระยะเวลาที่เข้าประเมิน เพราะระยะเวลาที่เข้าประเมินแตกต่างกันจะมีประเด็นในการประเมินที่แตกต่างกัน นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงระยะเวลาของการประเมินดังนี้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 251) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรควรมีการดำเนินเป็นระยะ ๆ ทั้งนี้เนื่องจากข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดของหลักสูตรอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยและในระยะต่างกัน เช่น อาจมีสาเหตุมาจากตอนจัดทำหรือยกร่างหลักสูตร ทำให้ตัวหลักสูตรไม่มีคุณภาพที่ดี หรือไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปหรืออาจมีสาเหตุมาจากตอนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นต้น การประเมินหลักสูตรที่ดีจึงต้องตรวจสอบเป็นระยะเพื่อลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การประเมินหลักสูตรก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ (project analysis) ในช่วงระหว่างที่มีการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร อาจมีการดำเนินการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการจัดทำนับแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายไปจนถึงการกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งสามารถทำได้ 2 ลักษณะคือ

1. ประเมินหลักสูตรเมื่อสร้างหลักสูตรฉบับร่างเสร็จแล้ว ก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้จริงควรมีการประเมินตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่างและองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรในระยะนี้ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรทางด้านเนื้อหาวิชาทางด้านวิชาชีพครู ทางด้านการวัดผล หรือจะให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์หรือพิจารณาก็ได้

2. ประเมินหลักสูตรในขั้นทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ขาดตกบกพร่องหรือเป็นปัญหาให้มีความสมบูรณ์เพื่อประสิทธิภาพในการนำไปใช้ต่อไป เช่น หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 มีการทดลองใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 และ 2520 เพื่อหาข้อบกพร่อง อุปสรรคจะได้แก้ไขให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

ระยะที่ 2 การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร (formative evaluation) ในขณะที่มีการดำเนินการใช้หลักสูตรที่จัดทำขึ้น ควรมีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใดหรือบกพร่องในจุดไหนจะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม เช่น การประเมินการใช้หลักสูตรในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ระยะที่ 3 การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร (summative evaluation) หลังจากที่มีการใช้หลักสูตรมาแล้วระยะหนึ่งหรือครบกระบวนการเรียบร้อยแล้ว ควรจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งได้แก่การประเมินองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรทั้งหมดคือเอกสารหลักสูตร วัสดุ

หลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตาม การจัดกระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ เพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นควรจะดำเนินการใช้ต่อไป หรือควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นหรือควรจะยกเลิก เช่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีช่วงการใช้ 6 ปี เมื่อครบ 6 ปีแล้วจะมีการประเมินผลหลักสูตรรวบยอดทั้งหมด โดยนำข้อมูลตั้งแต่ ระยะเวลาที่ 1 จนถึงระยะเวลาที่ 2 มารวบรวมวิเคราะห์และประเมินคุณค่า ทั้งนี้อาจจะต้องอาศัยข้อมูลที่ สำคัญอีกบางข้อมูล เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ การนำไปใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพเข้ามาประกอบการวิเคราะห์ และประเมินค่า

พิสนุ พงศ์ศรี (2549 : 139) กล่าวถึงการกำหนดขอบเขตการประเมินว่า การประเมินหลักสูตรอาจจะประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ประเมินระหว่างใช้หลักสูตร และประเมินหลังจากใช้เสร็จสิ้นแล้ว หรือหลายช่วงเวลาพร้อมกันได้เช่นเดียวกับการประเมินโครงการ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ต้องการใช้ผลการประเมินโดยแต่ละช่วงเวลามีสาระโดยสรุป ดังนี้

1. การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฉบับร่าง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของหลักสูตรในการนำไปใช้รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่หลักสูตรนั้นจะประสบความสำเร็จ ซึ่งถ้ามีองค์ประกอบที่ดีก็ย่อมมีโอกาสสำเร็จสูงเสมือนว่าหลักสูตรนั้นได้บรรลุผลสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง การประเมินเพื่อหาข้อสรุปสำหรับการตัดสินใจเลือกหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่เรียกว่า “การวิเคราะห์หลักสูตรหรือการศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร” การประเมินในขั้นนี้เน้นการพิจารณาใน 3 เรื่องใหญ่ๆ คือ

1.1 ความเหมาะสมของหลักสูตร เป็นการตรวจสอบขั้นต้นเพื่อกำหนดปัญหาความจำเป็นและเหตุผลที่สำคัญในการจัดทำหลักสูตรโดยพิจารณาเรื่องต่าง ๆ เช่น ความเป็นไปได้ทางเทคนิควิชาการ ความพร้อมทางการบริหารหลักสูตรนั้นให้ลุล่วงไปด้วยดีตามเป้าหมาย และความพร้อมในการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร ความเป็นไปได้ในด้านการเงิน กำลังคน วัสดุและการจัดการ เป็นต้น

1.2 การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการดำเนินการตามหลักสูตร โดยทั่ว ๆ ไปพิจารณาจากอัตราค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์แทน (benefit cost ratio) วิเคราะห์จุดคุ้มทุน (break even analysis) หรือพิจารณาจากการวิเคราะห์ต้นทุนและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สำหรับด้านศึกษานั้นการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการดำเนินงานจัดออกมาในรูปของหน่วยเงินทำได้ยาก

1.3 การศึกษาและคาดคะเนถึงประโยชน์ หรือสิ่งที่อาจเกิดตามมาจาก การดำเนินงานตามหลักสูตร เป็นการศึกษาเชิงคาดคะเนหรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ทั้งในการริเริ่มทำหลักสูตรและในขณะดำเนินการใช้หลักสูตร การศึกษาเชิงคาดคะเนถึงผลที่จะตามมาจากการนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่ค่อยแพร่หลาย แต่จะเป็นสิ่งที่มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

2. การประเมินหลักสูตรระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำหลักสูตรไปใช้จริงโดยพิจารณาตรวจสอบในด้านการบริหารหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การบริหารหลักสูตรเช่นการวางแผนการใช้หลักสูตร การเตรียมความพร้อมของบุคลากรก่อนใช้หลักสูตร การจัดหาทรัพยากร การจัดกระบวนการเรียนการสอน การจัดการชั้นเรียน ประสิทธิภาพในการสอน การนิเทศกำกับดูแล เป็นต้น

3. การประเมินหลักสูตรหลังจากการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าหลักสูตร ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลจากการใช้หลักสูตรบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่การประเมินในลักษณะนี้เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ คือ ประเมินองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร เอกสาร ตำรา คู่มือครู แบบเรียน แบบฝึกหัด บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ผู้บริหาร ครู นักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญ สภาพการใช้หลักสูตร การบริหารจัดการ กระบวนการเรียนการสอน การนิเทศกำกับ ดูแล การประเมินการเรียนการสอน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประเมินหลังการใช้หลักสูตรจะครอบคลุมในหัวข้อการประเมินก่อนใช้และระหว่างใช้หลักสูตรด้วย

สุวิมล ทิรกานันท์ (2548 : 261) กล่าวว่าผู้ประเมินจะต้องคำนึงถึงระยะเวลาที่เข้าประเมิน และชนิดของหลักสูตร เพราะระยะเวลาที่เข้าประเมินแตกต่างกันจะมีประเด็นในการประเมินที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันประเภทของหลักสูตรที่แตกต่างกันจะมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันทำให้ประเด็นการประเมินและตัวชี้วัดที่แตกต่างกันตามไปด้วย เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่จะเข้าประเมินได้ดังนี้

1. การประเมินก่อนจัดทำหลักสูตร เป็นการศึกษาความต้องการ การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงจัดเป็นการประเมินความต้องการ (need assessment) ตามด้วยการประเมินบริบท (context evaluation)

2. การประเมินก่อนใช้หลักสูตร เป็นการศึกษาถึงความเป็นไปได้และความพร้อมในการดำเนินงานตามแผนจึงมีลักษณะเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility study) และการประเมินปัจจัยนำเข้า (input evaluation) หรือเป็นการประเมินความพร้อมก่อนเริ่มดำเนินการ

3. การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร เป็นการศึกษาถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานควบคู่ไปกับการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามหลักสูตร จึงมีลักษณะเป็นการติดตามกำกับงาน (monitoring) การประเมินกระบวนการ (process evaluation) และการประเมินความก้าวหน้า (formative evaluation)

4. การประเมินผลเมื่อมีผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร เป็นการศึกษาผลการเรียนการสอนที่ได้จากการใช้หลักสูตร ผลการปฏิบัติงานตามหลักสูตรเพื่อสรุปผลที่ได้ทั้งหมด จึงมีลักษณะเป็นการประเมินผลผลิต (product evaluation) และการประเมินผลสรุป (summative evaluation)

5. การประเมินผลหลักสูตรเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง เป็นการศึกษาถึงความเหมาะสมของหลักสูตรเมื่อเวลาผ่านไป ความยืดหยุ่นของหลักสูตรภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อนำผลที่ได้มาแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรต่อไป จึงจัดเป็นการติดตามผล (follow up study) จากการศึกษาระยะเวลาของการประเมินหลักสูตรหรือขอบเขตของการประเมินหลักสูตรที่ได้กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่าควรกำหนดระยะเวลาของการประเมินหลักสูตรเป็น 3 ระยะดังนี้

1) การประเมินหลักสูตรก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่าง และองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ขาดตกบกพร่องหรือเป็นปัญหา ให้มีความสมบูรณ์เพื่อประสิทธิภาพในการนำไปใช้ต่อไป ดังนั้น การประเมินหลักสูตรในระยะนี้ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรทางด้านเนื้อหาวิชาทางด้านวิชาชีพครูทางด้านการวัดผล หรือจะให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์หรือพิจารณาก็ได้

2) การประเมินหลักสูตรระหว่างการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ ดีเพียงใดหรือบกพร่องในจุดไหน จะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม เช่น ระบบการบริหารหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร การเตรียมความพร้อมของบุคลากรก่อนใช้หลักสูตรการจัดหาทรัพยากร การ จัดกระบวนการเรียนการสอน การจัดการชั้นเรียน ประสิทธิภาพในการสอน การนิเทศกำกับดูแล

3) การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร หลังจากที่มีการใช้หลักสูตรมาแล้วระยะหนึ่งหรือครบกระบวนการเรียบร้อยแล้ว ควรจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งได้แก่การประเมินองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรทั้งหมด คือเอกสารหลักสูตร วัสดุ หลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตาม การจัดกระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ เพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นควรจะดำเนินการใช้ต่อไป หรือควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หรือควรจะยกเลิกทั้งหมดหรือบางส่วน

ระยะเวลาของการประเมินหลักสูตรมักขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ประเภทของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของการประเมิน และขั้นตอนในการดำเนินการ โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการประเมินหลักสูตรอาจใช้เวลาหลายเดือนถึงหนึ่งปีหรือนานกว่านั้น ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนและขอบเขตของการประเมิน รวมถึงความพร้อมของข้อมูลและทรัพยากรต่าง ๆ

3. ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการพิจารณาคุณค่าหรือค่านิยม (Worth or Value) ของหลักสูตร ขั้นตอนหรือวิธีการประเมินจึงมีความสำคัญมาก ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร ดังนี้ ทาบา (Taba, 1962 : 324, อ้างอิงใน สุนีย์ ภูพันธ์, 2546 : 255) กล่าวถึงแนวทางในการประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. วิเคราะห์และตีความวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มองเห็นกระจ่างชัดในเชิงพฤติกรรมคือปฏิบัติได้จริง (Formulation and Clarification for Objective)
2. คัดเลือกและสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับค้นหาหลักสูตร (Selection and Construction of the Appropriate Instruments for Getting Evidences)
3. ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นประเมินผลหลักสูตรตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (Application of Evaluative Criteria)
4. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียนและลักษณะของการสอนเพื่อนำมาประกอบในการแปลผลของการประเมิน (Information on the Background of Students and the Nature of Instruction in the light of Which to Interpret the Evidences)
5. แปลผลของการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตรและการสอนต่อไป (Translation of Evaluation Findings into Improvement of the Curriculum and Instruction)

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 197) กล่าวถึงขั้นตอนอย่างเป็นระบบในการประเมินหลักสูตรควรดำเนินการ ดังนี้

1. ขึ้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินหลักสูตรต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนก่อนว่าจะประเมินในส่วนใดหรือเรื่องใด เช่น ต้องการประเมินผลเอกสารหลักสูตร ประเมินผลระบบการบริหารหลักสูตร ประเมินผลการสอนของครูประเมินผลวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอน ประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หรือประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ฯลฯ และในแต่ละเรื่องจะศึกษาบางส่วนหรือทุกส่วนในเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ เช่น หากจะประเมินการใช้ หลักสูตร อาจประเมินการใช้หลักสูตรทั้งหมด เช่น ประเมินการใช้หลักสูตรภาษาไทยในระดับ ประถมศึกษาทุกด้าน หรืออาจประเมินบางส่วนของการใช้หลักสูตร กล่าวคือ ประเมินเฉพาะประสิทธิภาพการสอนภาษาไทยของครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ประเมินหลักสูตรต้องกำหนดด้วยว่าต้องการนำข้อมูลมาทำอะไร เช่น เพื่อดูว่าหลักสูตรใช้ได้ผลหรือไม่เพียงใดเพื่อปรับปรุงสูตร หรือเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าจะใช้หลักสูตรนี้ต่อไปอีกหรือไม่ เป็นต้น การกำหนดขอบข่ายวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินหลักสูตรอย่างเด่นชัดจะเป็นกรอบของการประเมินหรือตัวเสนอแนะรูปแบบของการประเมิน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม และถูกต้อง

2. ขึ้นวางแผนออกแบบการประเมินผล การประเมินผลครั้งใดก็ตามถ้าไม่ได้วางแผนอย่างดีและรัดกุมแล้ว ผลที่ได้อาจไม่ดีเท่าที่ควร ขั้นตอนนี้จึงอาจเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการประเมิน ดังนั้น หลังจากที่มีผู้ประเมินผลได้ศึกษาและสำรวจเอกสารและผลงานประเมินที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แล้ว ผู้ประเมินผลก็พร้อมที่จะตัดสินใจวางรูปแบบการประเมินหลักสูตรได้ สิ่งที่ผู้ประเมินผลจะต้องตัดสินใจกำหนดมีดังนี้ คือ

2.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ในการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินผลอาจได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของประชากรนั้น

2.2 การกำหนดแหล่งข้อมูล ก่อนลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินผลต้องตัดสินใจกำหนดแล้วว่าจะใช้แหล่งข้อมูลจากที่ใด กล่าวคือใช้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ซึ่งผู้ประเมินผลต้องเก็บรวบรวมข้อมูลใหม่ด้วยตนเอง หรือแหล่งข้อมูลที่บุคคลหรือองค์กรอื่น ๆ เก็บรวบรวมไว้แล้วหรือให้ข้อมูลทั้งสองแหล่งพร้อมกันนั้น ผู้ประเมินควรพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งต่าง ๆ อาจมีหน้าที่ขัดแย้งกันได้ ดังนั้น จึงเป็นทางหนึ่งในการป้องกันอย่างลำเอียงของผู้ประเมินได้

2.3 การพัฒนาเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการประเมินหลักสูตรมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายอย่างซึ่งผู้ประเมินผลควรพิจารณาเลือกใช้ให้กำหนด

2.4 การกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ผู้ประเมินควรตั้งเกณฑ์ในการประเมินที่ เหมาะสมไว้ล่วงหน้า เพราะเกณฑ์การประเมินจะเป็นเครื่องบ่งชี้คุณภาพในส่วนของหลักสูตรที่ถูกประเมิน

2.5 การกำหนดเวลา ผู้ประเมินควรกำหนดในเรื่องของเวลาในการดำเนินการประเมินผลในขั้นตอนต่าง ๆ

3. ชั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบขอบข่ายและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในปฏิทินปฏิบัติงานประเมินผล ถ้าผู้ประเมินผลต้องอาศัยผู้อื่นเป็นผู้ช่วยหรือลูกมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก็จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นลูกมือด้วยเพราะบุคคลเหล่านี้ก็มีส่วนช่วยให้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือมากน้อยแตกต่างกันไป

4. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินผลกำหนดวิธีการจัดระบบข้อมูลโดยอาจจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และพิจารณาเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ที่เหมาะสม ซึ่งมักจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินผลและลักษณะของข้อมูล จากนั้นจึงวิเคราะห์และ/หรือสังเคราะห์ข้อมูลและลักษณะของข้อมูล จากนั้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด

5. ชั้นรายงานผลการประเมิน ภายหลังจากที่วิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว แล้วผู้ประเมินผลจะต้องรายงานและเสนอผลการประเมินโดยเร็วเรียบร้อยแล้ว ผู้ประเมินจะต้องรายงานและมุ่งเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรนี้เพื่อนำไปปฏิบัติจริงแล้วมีคุณภาพเพียงใด มีส่วนใดบ้างที่ควรเก็บรวบรวม ส่วนใดบ้างที่แก้ปรับปรุงหรือเชตอุตสาหกรรม

จากขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปขั้นตอนการประเมินหลักสูตรได้ดังนี้

1. ชั้นกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมิน การกำหนดจุดมุ่งหมายในการประเมินเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการในการดำเนินการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนว่าจะประเมินอะไร ในส่วนใดด้วยวัตถุประสงค์

อย่างไร เช่น ต้องการประเมินเอกสารหลักสูตรเพื่อดูว่าเอกสารหลักสูตรถูกต้องสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากแค่ไหน หรือจะประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ในเรื่องอะไร แค่นั้น หรือการนำหลักสูตรไปใช้ทั้งหมด หรือประเมินหลักสูตรทั้งระบบการกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินที่ชัดเจนทำให้เราสามารถกำหนดวิธี เครื่องมือ และขั้นตอนในการประเมินได้อย่างถูกต้อง และทำให้การประเมินหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลถูกต้องเป็นที่เชื่อถือได้

2. ขั้นกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการที่จะใช้ในการประเมินผล การกำหนดเกณฑ์และวิธีการประเมินเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการประเมิน เกณฑ์การประเมินเป็นเครื่องบ่งชี้คุณภาพของหลักสูตรที่ถูกประเมิน การกำหนดวิธีการที่จะใช้ในการประเมินผลทำให้เราสามารถดำเนินงานไปตามขั้นตอนอย่างราบรื่น

3. ขั้นการสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะมีผลทำให้การประเมินนั้นน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีหลายอย่าง ซึ่งผู้ประเมินจะต้องเลือกใช้และสร้างอย่างมีคุณภาพ มีความเชื่อถือได้ และมีความเที่ยงตรงสูง

4. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นการรวบรวมข้อมูลนั้นผู้ประเมินต้องเก็บรวบรวมข้อมูลตามขอบเขตและระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ ในบางครั้งถ้าจำเป็นต้องอาศัยผู้อื่นในการรวบรวมข้อมูล ควรพิจารณาผู้ที่จะมาทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเหมาะสม เพราะผู้เก็บรวบรวมข้อมูลมีส่วนช่วยให้ข้อมูลที่รวบรวมได้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ

5. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นนี้ผู้ประเมินจะต้องกำหนดวิธีการจัดระบบข้อมูลพิจารณาเลือกใช้สถิติในการใช้ข้อมูลที่เหมาะสม แล้วจึงวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

6. ขั้นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการประเมิน ในขั้นนี้ผู้ประเมินจะสรุปและรายงานผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต้น ผู้ประเมินจะต้องพิจารณารูปแบบของการรายงานผลว่าควรจะเป็นรูปแบบใด และการรายงานผลจะมุ่งเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรมีคุณภาพหรือไม่เพียงใด มีส่วนใดบ้างที่ควรแก้ไข ปรับปรุงหรือยกเลิก

การประเมินหลักสูตรควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมในปัจจุบัน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า 1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจากการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ และ สนทนากลุ่มย่อย พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเยาวชน กลุ่มเปราะบาง ประกอบไปด้วย 1. สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร 2. หลักการของ หลักสูตร 3. จุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร 4. สารการเรียนรู้ประจำ หน่วย 5. กระบวนการฝึกอบรม 6. กิจกรรมการเรียนรู้ 7. สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 8. การวัดและประเมินผลหลักสูตร โดย กระบวนการอบรมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เร้าความสนใจ (Stimulation) ขั้นที่ 2 ระดมพลังสมอง (Brainstorming) ขั้นที่ 3 ปฏิบัติงาน (Action) ขั้นที่ 4 สรุปและอภิปราย (Discussion) และขั้นที่ 5 สะท้อนผล (Reflection) 2. หลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างมีความสอดคล้องใน ภาพรวม ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.53$) และค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.54) แสดงว่ามีความ สอดคล้องระดับมาก และหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างมีความเหมาะสมในภาพรวม ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.62$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.47) แสดงว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด 3. ผล การทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน กลุ่ม เปราะบางในจังหวัดขอนแก่น หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ก่อน อบรมมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 12.50$) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.78) เมื่อรับการ ฝึกอบรม หลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่ม เปราะบางในจังหวัดขอนแก่น พบว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน สูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย เฉลี่ย ($\bar{x} = 25.65$) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.95) 4. การประเมินหลักสูตรพบว่า เป็นหลักสูตรที่ช่วยพัฒนาภูมิคุ้มกันทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ภูมิธรรม ภูมิรู้ ภูมิจิต และภูมิทำของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้ยังเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการ ผู้อบรม มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้อบรมแสดงความคิดเห็น

ณัฐชยธร มุขสุดาชัยสิริ (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสติศึกษา มหาบัณฑิต (หลักสูตรนานาชาติ) วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการ และความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสติศึกษา มหาบัณฑิต (หลักสูตร นานาชาติ) วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย พบว่า สังคม ในปัจจุบันทั้งตะวันตกและตะวันออกเป็นสังคมยุคดิจิทัล มีความเร็ว ความแรง ความไว ในการสื่อสาร อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้คนขาดสติในการอยู่ร่วมกันก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงในระดับบุคคล ครอบครัว องค์กร สังคม และโลก จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร สติศึกษาขึ้น เพราะโลกมีการเปลี่ยนแปลง สังคมมีปัญหา และเป็นนโยบายสำคัญของ สถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา จะต้องเข้ามาพัฒนาคนในสังคมเกิดสันติสุข ปัจจุบันจึงมีการ ปรับปรุงหลักสูตรการสอน พระพุทธศาสนาที่มีสติและสมาธิเป็นฐาน เพื่อจัดการเรียนการสอนให้

เยาวชนทั่วประเทศไทย จึงมี ความจำเป็นที่วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติจะต้องเปิดหลักสูตรสติศึกษามหาบัณฑิตเพื่อโจทย์ บุคคลทุกช่วงวัยตามนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 2) การพัฒนาหลักสูตรสติศึกษา ได้พัฒนาตามกรอบ 4 ด้าน คือ 1) แนวคิด (Concept) ตามรูปแบบตะวันตก ตะวันออก และพระพุทธศาสนาทุกนิกาย 2) เนื้อหา (Content) โดยยึดหลัก ปรัชญาปฏิบัติในรูปแบบของตะวันตกและตะวันออก 3) บริบท (Context) วิเคราะห์ผู้เรียน สร้าง บรรยากาศแวดล้อมในการเรียนการสอน มีความเหมาะสม สถานที่ปลอดภัย สะดวกสบาย มีสื่ออุปกรณ์ในการเรียนมีความหลากหลาย 4) การสื่อสาร (Communication) ผู้สอนสามารถถ่ายทอดสู่ ผู้เรียนอย่างเป็นกัลยาณมิตร 3) นำเสนอหลักสูตรสติศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรนานาชาติ) เป็น หลักสูตร 3 MODEL 3 หลัก คือ 3 MODEL 1) AFDDCER Model 2) CEMTAEMELQ Model 3) MILER Model และ 3 หลักพุทธศาสตร์ 1) หลักสติปัญญา 4 2) หลักไตรสิกขา 3) หลักภาวนา (Development) 4) จึงส่งผลให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ใน 4 ด้าน คือ 1) มีความเป็นพลวัต (Dynamics) 2) มีความเป็นสากล (International) 3) มีความเป็นสหสาขา (Interdisciplinary) 4) มีความเป็นบูรณาการ (Integration) ดังนั้น ผู้วิจัยได้ค้นพบสันตินวัตกรรมประกอบด้วย 3 MODEL 1) AFDDCER Model 2) CEMTAEMELQ Model 3) MILER Model

ชุลีพร สุระโชติ (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชน แห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ที่ประกอบด้วยเหตุผลและความสำคัญหลักการของหลักสูตรจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้าง/เนื้อหาแนวคิดและทฤษฎีกระบวนการพัฒนาครูกิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบการอบรม การประเมินผลหลักสูตร และเอกสารประกอบการอบรม โดยการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก 2) หลักสูตรมีคุณภาพตามเกณฑ์ จากผลการประเมินผู้เข้ารับการอบรม คือ (2.1) ความรู้ของครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) หลังอบรม สูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (2.2) ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับดีและความสามารถของครูในการปฏิบัติ กิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2.3) เจตคติของครูที่มีต่อการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ 3) การประเมินหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

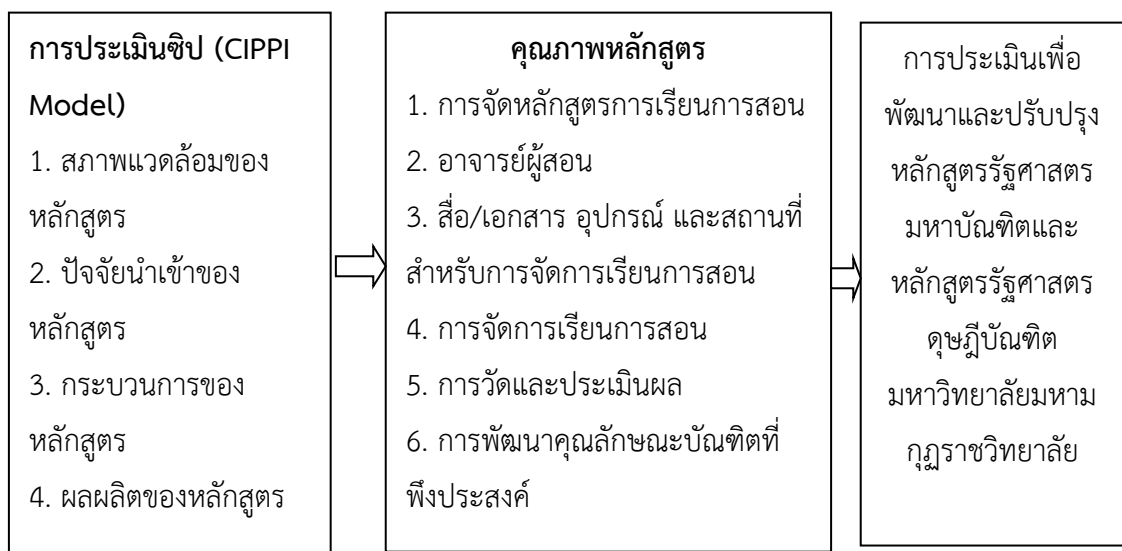
พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อธรรมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรและสื่อดิจิทัลธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยภาพรวมทั้ง 3 ชั้น มีประสิทธิภาพ 80.38/83.23 แสดงว่า หลักสูตรและสื่อดิจิทัลธรรมศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก หลังการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลที่คณะผู้วิจัยผลิตขึ้น สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวม สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย

สุกิจ ชัยมุสิก (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตร์ที่พึงประสงค์ในบริบทสังคมไทยยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า 1.ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องมีจุดมุ่งหมายที่ทันสมัย และสามารถให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้จากระบบออนไลน์ หรือมีหลักสูตรใหม่ที่มีกระบวนการเรียนการสอนตลอดหลักสูตรให้กับผู้ที่มีความต้องการเรียนทางไกล และเมื่อศึกษาจบแล้วสามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ ตลอดจนการประกอบอาชีพที่มีบทบาทในฐานะผู้นำชุมชน หรือผู้นำองค์กรได้อย่างแท้จริง 2. ด้านการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร มีข้อค้นพบว่า ต้องปรับโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งจำนวนหน่วยกิตเนื้อหาสาระ และรายวิชาให้เหมาะสมกับยุคสมัย เน้นการศึกษาค้นคว้าให้เกิดองค์ความรู้ด้านการปกครองที่สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ผู้เรียนสามารถประยุกต์หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักการทางการปกครองใช้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการปกครอง เมื่อเรียนจบไปแล้ว 3. ด้านการพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตร มีข้อค้นพบว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องมีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมความคิดความต้องการของสังคมดิจิทัล ตอบโจทย์วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานได้ ส่งเสริมพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะการเรียนการสอน การคิดอย่างมีระบบ รู้จักวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการเรียนรู้และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4. ด้านการพัฒนาสหวิทยาการสมัยใหม่ ๆ มีข้อค้นพบว่า หลักสูตรต้องมีเนื้อหาสาระรายวิชาที่ผสมผสานหลาย ๆ ศาสตร์ เพื่อให้เป็นหลักวิชาการแบบสหวิทยาการสมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับศาสตร์วิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่เข้ากับยุคสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย” จากการทบทวนเอกสารและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดฐานคติในการพิจารณาทางด้านองค์ประกอบประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตให้เข้าบริบทของสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการบูรณาการและนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังปรากฏในแผนภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 2.8 กรอบแนวความคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ในรูปแบบการวิจัย R&D (Research and Development) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ได้แก่

3.1 การวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.1 การวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1. ประชากร

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จำนวน 32 คน

1.2 ผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จำนวน 32 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบประเมินการนำรายวิชาของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต พ.ศ.2564 ไปใช้ประโยชน์สำหรับนักศึกษาและแบบประเมินของผู้ใช้บัณฑิต ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

1.1 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัย ดำเนินการสร้างขึ้น จำนวน 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ และเป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและปลายเปิด

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน จำนวน 8 ข้อ ด้านอาจารย์ผู้สอน จำนวน 9 ข้อ ด้านสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์และสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน จำนวน 8 ด้านการจัดการเรียนการสอน 9 ข้อ ด้านการวัดและประเมิน 3 ข้อ และด้านพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 6 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการให้หลักสูตรทำการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน คำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

1.2 แบบประเมินการนำรายวิชาของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต พ.ศ. 2564 ไปใช้ประโยชน์ จำนวน 31 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ชุดที่ 2 สำหรับผู้ใช้บัณฑิต คือ แบบประเมินความพอใจของผู้ใช้บัณฑิตในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 21 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ

2.2 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเมินหลักสูตร

2.2.2 กำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถามและสร้างข้อคำถามจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษามาให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.2.3 นำแบบสอบถามและแบบประเมินที่สร้างเสนอให้ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องและความชัดเจนของข้อคำถาม ความเหมาะสมในการใช้ถ้อยคำและความตรงทางเนื้อหา (Evidence based on instrument content) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยนำ

แบบสอบถามมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความตรงทางเนื้อหาและความตรงทางโครงสร้าง (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในภาคผนวก ก) หาค่า IOC

2.2.4 นำแบบสอบถามและแบบประเมินมาแก้ไขปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ปรับปรุงและนำเสนอที่ปรึกษางานวิจัยอีกครั้งหนึ่งและนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้วิธี สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามทั้งฉบับ ไม่น้อยกว่า 0.70

2.2.5 นำแบบสอบถามและแบบประเมินที่ผ่านการตรวจคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิง เนื้อหาและความเชื่อมั่นไปใช้กับกลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยที่กำหนดไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามชุดที่ 1 และแบบประเมินการนำรายวิชาไปใช้ประโยชน์ ให้กับนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

3.2 แบบประเมินความพอใจของผู้ใช้บัณฑิต คณะผู้วิจัยดำเนินการส่งทางไปรษณีย์ให้ผู้ใช้ บัณฑิตพร้อมจดหมายขอความร่วมมือโดยแนบซองติดแสตมป์ไปด้วยเพื่อการส่งกลับทางไปรษณีย์

3.3 ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด คณะผู้วิจัยนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของ แบบสอบถาม โดยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามและแบบประเมินชุดที่สมบูรณ์จำนวน 31 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณค่าสถิติของข้อมูลที่ได้จาก แบบสอบถาม โดยวิธีการดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไป คำถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและปลายเปิด ใช้วิธีการคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 แบบประเมินการนำรายวิชาไปใช้ประโยชน์ และแบบประเมินความ พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประเมินค่า 5 ระดับ ใช้วิธีการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยแบ่งช่วงชั้นที่เท่ากัน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546)

5 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์การตัดสินผลการวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตตามเกณฑ์จุดกลาง (Midpoint) ของช่วงระดับคะแนน (Class interval) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 0.51 - 1.50 หมายความว่า ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร คำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดคำถาม นำมาสรุปประเด็นและคำนวณเป็นค่าความถี่

3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ใช้เพื่อศึกษาประเมินหลักสูตรด้านบริบทและคุณลักษณะที่จำเป็นของบัณฑิต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิตจำนวน 18 รูป/คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบปรับปรุงรายวิชาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบมีโครงสร้าง (In-depth Interview) เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

2.1.1 แบบปรับปรุงรายวิชาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต เป็นการเปรียบเทียบคำอธิบายรายวิชาเก่าและการปรับปรุงใหม่

2.1.2 แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ตอนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นข้อความเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ และชื่อหน่วยงาน

ตอนที่ 2 คุณลักษณะที่จำเป็นต้องมีสำหรับบัณฑิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 สรุปประเด็นหลักเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรและข้อเสนอแนะที่ได้มาจากขั้นตอนของการใช้แบบสอบถาม เพื่อกำหนดกรอบข้อความการสัมภาษณ์

2.2.2 ศึกษาข้อมูลหลักการ ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อความสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ความสามารถและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

2.2.3 ศึกษาหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแล้วกำหนดประเด็นและขอบเขตให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของข้อความ ความถูกต้องในการใช้ภาษา

2.2.4 ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่มีข้อความที่เข้าใจง่ายและชัดเจนตามความมุ่งหมายของการวิจัย ก่อนนำไปสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจริงเพื่อให้ได้คำตอบของข้อมูลอันเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวิธีการ ดังนี้

3.1 จัดทำหนังสือภายนอกถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3.3 นำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) ตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของไมล์ และฮูเบอร์แมน (M.B. Miles, & A.M. Huberman, 1994 : 10-11) ที่ได้เสนอแนะถึงขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัย ในรายละเอียดว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดข้อมูล (Data Reduction) การจัดรูปข้อมูล (Data Display) และการร่างข้อสรุป และการยืนยัน (Conclusion Drawing and Verification)

3.3 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.1 ผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3.2 คณะผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ โดยให้คณะกรรมการพิจารณาและให้ครอบคลุมพื้นที่ศึกษากลุ่มน้ำสวย จังหวัดหนองคาย

3.3 คณะผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดของการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือแนบ โดยบอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ของการเข้าร่วมการวิจัย การรักษาความลับ และการนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวมที่ไม่สามารถเชื่อมโยงถึงบุคคลได้ พร้อมทั้งแนบใบยินยอมการเข้าร่วมการวิจัยไปกับเครื่องมือเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยสามารถหยุดหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา ซึ่งการปฏิเสธครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (2) เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) คือ การเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยทำการแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต รวมถึงผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เพื่อให้ได้ “คำตอบ” ต่อคำถามการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 โครงการนี้ ได้เลือกใช้ “วิธีวิทยาการวิจัย” คือ (1) การค้นหาตอบของการวิจัยของระยะที่ 1 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และ (2) การค้นหาคำตอบการวิจัยของระยะที่ 2 ใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) สำหรับรายละเอียดของวิธีวิทยาการวิจัย จะนำเสนอเป็นระยะของการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการศึกษาออกเป็น 2 ระยะของการวิจัย ได้แก่ การวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จำนวน 32 คน ผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จำนวน 32 คน ใช้การเลือกแบบกำหนดโควต้า (Quota Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยกำหนดได้ล่วงหน้า ได้จำนวน 64 คน การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิตจำนวน 18 รูป/คน

จากที่มาของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามระยะของการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายละเอียดดังจะได้นำเสนอต่อไปนี้

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1 เป็นผลจากประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมา มาทำการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

วิเคราะห์ข้อมูลระดับปฏิบัติโดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าความคิดเห็นของเบสต์ (อ้างอิงในสุภาเพ็ญ จริยะเศรษฐ์, 2542 : 122) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

2. ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในระยยะของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร

ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ เป้าหมาย หลังสำเร็จการศึกษา แสดงจำนวนความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ			
	ชาย	34	53.1
	หญิง	30	46.9
	รวม	64	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1 รองลงมาคือเพศหญิง มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9

ตารางที่ 4.2 แสดงเป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. อายุ			
	ทำงานสายตรง	18	28.1
	ทำงานที่มั่นคง	19	29.7
	ธุรกิจที่บ้าน	9	14.1
	อาชีพอิสระ	18	28.1
	รวม	64	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษา ทำงานที่มั่นคง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 ทำงานสายตรง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 อาชีพอิสระ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 และธุรกิจที่บ้าน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอน สื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ แสดงจำนวนความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร ภาพรวม พิจารณาเป็นรายด้านและในภาพรวม

ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร	ระดับการรับรู้			
	\bar{x}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน	4.60	.55	4	มากที่สุด
2. อาจารย์ผู้สอน	4.66	.64	1	มากที่สุด
3. สื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน	4.28	.91	6	มาก
4. การจัดการเรียนการสอน	4.57	.61	5	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล	4.65	.57	2	มากที่สุด
6. การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์	4.62	.59	3	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.56	.60		มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 พบว่า พึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรของนักศึกษา โดยรวมมีความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 หากพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้ดังนี้

มีความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 รองลงมา มีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.65 มีความพึงพอใจด้านการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 มีความพึงพอใจด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 มีความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 และ มีความพึงพอใจด้านสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน

การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน	ความพึงพอใจ			
	\bar{x}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. หลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาวะสังคมในปัจจุบัน	4.47	.854	8	มาก
2. เปิดสอนรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตร	4.59	.684	5	มากที่สุด
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน	4.58	.662	6	มากที่สุด
4. กระบวนการเรียนการสอนกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม	4.64	.651	2	มากที่สุด
5. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับสาขาที่เรียน เช่น ไปทัศนศึกษาหรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ โดยตรงมาบรรยาย เป็นต้น	4.59	.635	7	มากที่สุด
6. จัดการศึกษาสอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.64	.601	3	มากที่สุด
7. มีการจัดแผนการศึกษาตลอดหลักสูตรอย่างชัดเจน	4.64	.545	4	มากที่สุด
8. หลักสูตรมีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน	4.66	.597	1	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.60	.55		มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรของนักศึกษา โดยรวมมีความพึงพอใจต่อการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาลำดับ ได้ดังนี้

มีพึงพอใจด้านหลักสูตรมีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 รองลงมา มีพึงพอใจด้านกระบวนการเรียนการสอนกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 มีพึงพอใจด้านจัดการศึกษาสอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 มีพึงพอใจด้านการจัดแผนการศึกษาตลอดหลักสูตรอย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 มีพึงพอใจด้านเปิดสอนรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.59 มีพึงพอใจด้านเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.58 มีพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 และ มีพึงพอใจด้านหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาวะสังคมในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.47

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรด้านอาจารย์ผู้สอน

อาจารย์ผู้สอน	ระดับการรับรู้			
	\bar{x}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา	4.75	.56	1	มากที่สุด
2. มีการวางแผนและการเตรียมการสอน	4.61	.73	9	มากที่สุด
3. มีความสามารถในการอธิบายและถ่ายทอดความรู้	4.64	.72	6	มากที่สุด
4. ดำเนินการสอนตรงตามวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาวิชา	4.61	.73	8	มากที่สุด
5. มีการวัดและประเมินผลตรงตามวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาวิชา	4.64	.68	7	มากที่สุด
6. คุณธรรม และจริยธรรมของอาจารย์ผู้สอน	4.66	.65	5	มากที่สุด
7. การยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์ของผู้เรียน	4.67	.67	4	มากที่สุด
8. มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู อาจารย์	4.69	.64	2	มากที่สุด
9. อาจารย์สอนโดยวิธีที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.67	.67	3	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.66	.64		มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรของนักศึกษา โดยรวมมีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาลดต่ำ ได้ดังนี้

มีความพึงพอใจด้านมีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.75 รองลงมา มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู อาจารย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.69 มีความพึงพอใจด้านอาจารย์สอนโดยวิธีที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.67 มีความพึงพอใจด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์ของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.67 มีความพึงพอใจด้านคุณธรรม และจริยธรรมของอาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 มีความพึงพอใจด้านมีความสามารถในการอธิบายและถ่ายทอดความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 มีความพึงพอใจด้านมีการวัดและประเมินผลตรงตามวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาวิชา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 มีความพึงพอใจด้านดำเนินการสอนตรงตามวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาวิชา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.61 และ มีความพึงพอใจด้านการวางแผนและการเตรียมการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.61

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรด้านสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน

สื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน	ระดับการรับรู้			
	\bar{x}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ห้องเรียนมีอุปกรณ์ที่เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา	4.28	1.12	3	มาก
2. ห้องปฏิบัติการมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา	4.25	.98	6	มาก
3. ระบบสารสนเทศเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา	4.27	.98	5	มาก
4. ห้องสมุดมีความเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา	4.20	.86	8	มาก
5. การใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า	4.27	1.12	4	มาก
6. สถานที่ทำกิจกรรม ที่นั่งอ่านหนังสือเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา	4.25	.87	7	มาก
7. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนโดยรวม (เช่น ความสะอาด การถ่ายเทอากาศ แสง เป็นต้น)	4.34	.89	2	มาก
8. สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนโดยรวม (เช่น ความสะอาด ความสงบ ร่มรื่น จุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น)	4.36	.90	1	มาก
เฉลี่ย	4.28	.91		มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรของนักศึกษา โดยรวมมีสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาลำดับต่ำ ได้ดังนี้

มีความพึงพอใจด้านสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนโดยรวม (เช่น ความสะอาด ความสงบ ร่มรื่น จุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.36 รองลงมามีความพึงพอใจด้านสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนโดยรวม (เช่น ความสะอาด การถ่ายเทอากาศ แสง เป็นต้น) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.34 มีความพึงพอใจด้านห้องเรียนมีอุปกรณ์ที่เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28 มีความพึงพอใจด้านการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.27 มีความพึงพอใจด้านระบบสารสนเทศเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.27 มีความพึงพอใจด้านห้องปฏิบัติการมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อต่อการ

เรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.25 มีความพึงพอใจด้านมีสถานที่ทำกิจกรรม ที่นั่งอ่านหนังสือเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.25 และ มีความพึงพอใจด้านห้องสมุดมีความเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.20

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน	ระดับการรับรู้			
	\bar{x}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.62	.68	1	มากที่สุด
2. การใช้สื่อประกอบการสอนอย่างเหมาะสม	4.56	.69	5	มากที่สุด
3. วิธีการสอนส่งเสริมให้นักศึกษาได้ประยุกต์แนวคิดศาสตร์ทางวิชาชีพและ/หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนรู้	4.55	.69	8	มากที่สุด
4. มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน	4.56	.73	4	มากที่สุด
5. มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาสากล	4.56	.61	7	มากที่สุด
6. การสอนซ่อมเสริมสำหรับนักศึกษาที่มีปัญหาทางการเรียน	4.53	.67	9	มากที่สุด
7. กระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษา	4.56	.66	6	มากที่สุด
8. วิธีการสอนกระตุ้นความคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา	4.62	.60	2	มากที่สุด
9. การจัดกิจกรรมในการพัฒนานักศึกษาในทักษะต่างๆ อย่างครบถ้วน	4.58	.61	3	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.57	.61		มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรของนักศึกษา โดยรวมมีสี่/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้ดังนี้

มีความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 รองลงมามีความพึงพอใจด้านวิธีการสอนกระตุ้นความคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 มีความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมในการพัฒนานักศึกษาในทักษะต่าง ๆ อย่างครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.58 มีความพึงพอใจด้านมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 มีความพึงพอใจด้านการใช้สื่อประกอบการสอนอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 มีความพึงพอใจด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 มีความพึงพอใจด้านมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาสากล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 มีความพึงพอใจด้านวิธีการสอนส่งเสริมให้นักศึกษาได้ประยุกต์แนวคิดศาสตร์ทางวิชาชีพและ/หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.55 และ มีความพึงพอใจด้านการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักศึกษาที่มีปัญหาทางการเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.53

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรด้านการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล	ระดับการรับรู้			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. วิธีการประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน	4.64	.60	2	มากที่สุด
2. การวัดและประเมินผลเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์และข้อตกลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า	4.66	.60	1	มากที่สุด
3. การวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพและยุติธรรม	4.64	.60	3	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.65	.57		มากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรของนักศึกษา โดยรวมมีการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.65 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาล่าง ได้ดังนี้

มีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผลเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์และข้อตกลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 รองลงมามีความพึงพอใจด้านวิธีการประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 และมีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพและยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรด้านการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์	ระดับการรับรู้			
	\bar{x}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.67	.59	1	มากที่สุด
2. ด้านความรู้	4.63	.60	4	มากที่สุด
3. ด้านทักษะทางปัญญา	4.67	.59	2	มากที่สุด
4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	4.56	.61	6	มากที่สุด
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.56	.66	5	มากที่สุด
6. ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ	4.64	.60	3	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.62	.59		มากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรของนักศึกษา โดยรวมมีการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้ดังนี้

มีความพึงพอใจด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.67 รองลงมามีความพึงพอใจด้านทักษะทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.67 มีความพึงพอใจด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 มีความพึงพอใจด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.63 มีความพึงพอใจด้านด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 และ มีความพึงพอใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ในส่วนของกรวิจัยระยะที่ 2 เป็นการมุ่งศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อ 2 โดยอาศัยข้อมูลการสัมภาษณ์จากบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตผลผลิต เป็นตัวกำหนดแนวทางศึกษารวมถึงการกำหนดประเด็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งแต่ละด้านมีประเด็นที่น่าสนใจ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.2.1 ผลการวิเคราะห์บริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4.2.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4.2.4 ผลการวิเคราะห์ผลผลิตการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลการศึกษาวิจัยจะได้นำเสนอสาระสำคัญดังต่อไปนี้

4.2.1 ผลการวิเคราะห์บริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากการวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับบริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะ และมหาวิทยาลัย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์แขนงต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาและปณิธานของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะการสร้างบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม และปัญญาในการพัฒนาสังคม หลักสูตรรัฐศาสตรเป็นหนึ่งในหลักสูตรสำคัญที่มีบทบาทในการสนับสนุนและบรรลุเป้าหมายของมหาวิทยาลัย ผ่านการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง และบริหารรัฐกิจ ซึ่งสัมพันธ์กับอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัยที่ต้องการสร้างบุคลากรที่มีคุณค่าทางศีลธรรมและสังคม

ปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีปณิธานและวิสัยทัศน์ที่เน้นการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ พร้อมทั้งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตและการทำงาน โดยสามารถสรุปแนวทางสำคัญได้ดังนี้

1. ปณิธาน

- เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำด้านพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่
- มุ่งสร้างบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญาในการพัฒนาสังคม
- สนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

2. วิสัยทัศน์

- เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ
- ผสมผสานองค์ความรู้สมัยใหม่กับหลักธรรมทางพุทธศาสนา
- ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้รับการออกแบบให้มีความสอดคล้องกับปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย โดยมุ่งเน้นการศึกษาด้านการเมือง การปกครอง และการบริหารรัฐกิจผ่านกรอบแนวคิดทางพุทธศาสนา และส่งเสริมการพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรม ดังนี้

1. เนื้อหาหลักของหลักสูตร

- การเมืองและการปกครองในประเทศไทยและสากล
- นโยบายสาธารณะและการบริหารรัฐกิจ
- ปรัชญาการเมืองและจริยธรรมทางการเมือง
- พระพุทธศาสนากับการเมืองและการบริหาร
- กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

2. จุดเด่นของหลักสูตร

- การนำหลักธรรมพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการเมือง
- การพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรม
- การมุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมและสันติภาพในสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรรัฐศาสตร์กับปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีความสอดคล้องอย่างลึกซึ้งกับปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยในหลายมิติ ดังนี้

1. ด้านการศึกษาและองค์ความรู้

- หลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้ทางการเมืองและพระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนถึงเป้าหมายของมหาวิทยาลัยที่ต้องการสร้างบัณฑิตที่มีความรู้รอบด้าน

- การศึกษาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่กว้างไกลและสามารถวิเคราะห์ปัญหาสังคมอย่างมีเหตุผลและเป็นกลาง

2. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

- มหาวิทยาลัยมีเป้าหมายชัดเจนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของหลักสูตรรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการเมืองและจริยธรรมทางการเมือง

- การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น เมตตาธรรม และอหิงสาธรรม มาใช้ในการบริหารและการปกครอง สอดคล้องกับปณิธานของมหาวิทยาลัยที่ต้องการเผยแผ่หลักธรรมไปสู่สังคม

3. ด้านการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

-หลักสูตรรัฐศาสตร์ช่วยสร้างบัณฑิตที่มีความสามารถในการบริหารและจัดการภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาสังคม

-การส่งเสริมสันติภาพและความยุติธรรมผ่านการศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเสมอภาค

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีความสอดคล้องอย่างลึกซึ้งกับปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษาคูณธรรมและจริยธรรม หรือการพัฒนาสังคม การผสมผสานองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์กับหลักธรรมทางพุทธศาสนาทำให้หลักสูตรนี้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรม พร้อมทั้งมีความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาประเทศชาติและสังคมโดยรวม

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะ และมหาวิทยาลัย

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มจร.) มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับ ปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ ของคณะสังคมศาสตร์และมหาวิทยาลัย โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์กับปณิธานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปณิธานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควบคู่กับการพัฒนาสังคม โดยมุ่งสร้างบุคลากรที่มีความรู้ทางวิชาการและคุณธรรม หลักสูตรรัฐศาสตร์มีความสอดคล้องกับปณิธานนี้ในหลายมิติ ได้แก่

- การผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ด้านการปกครองและการบริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาล
- การส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา
- การมุ่งเน้นให้บัณฑิตเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถพัฒนานโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

2. ความสัมพันธ์กับปรัชญาของมหาวิทยาลัย

ปรัชญาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คือ "ศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณธรรม" ซึ่งหมายถึงการนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม หลักสูตรรัฐศาสตร์สอดคล้องกับปรัชญานี้โดย

- การมุ่งเน้นให้บัณฑิตมีความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองที่ยุติธรรม
- การพัฒนาองค์ความรู้ด้านรัฐศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนหลักศีลธรรมและจริยธรรม
- การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อประชาชน

3. ความสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ของคณะสังคมศาสตร์

วิสัยทัศน์ของคณะสังคมศาสตร์ เน้นการเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ที่บูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา หลักสูตรรัฐศาสตร์สนับสนุนวิสัยทัศน์นี้โดย:

- การศึกษารัฐศาสตร์ในมิติที่เชื่อมโยงกับศีลธรรมและจริยธรรมทางการเมือง
- การพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม
- การสร้างนักรัฐศาสตร์ที่มีความรู้และคุณธรรม สามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคมไทย

4. ความสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย คือ "เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำทางพระพุทธศาสนาและศูนย์กลางการศึกษาที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้นำทางปัญญาและศีลธรรม" หลักสูตรรัฐศาสตร์สนับสนุนวิสัยทัศน์นี้โดย

- การผลิตบัณฑิตที่เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ทางการเมืองที่มีคุณธรรม
- การบูรณาการความรู้รัฐศาสตร์กับหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างระบบการเมืองที่โปร่งใส
- การส่งเสริมให้บัณฑิตเป็นผู้นำที่มีปัญญาและศีลธรรมในการพัฒนาประเทศ

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสอดคล้องกับ ปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะสังคมศาสตร์และมหาวิทยาลัย โดยเน้นการพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ทางรัฐศาสตร์ที่ควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกทางสังคม เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาสังคมไทยให้มีความเป็นธรรมและยั่งยืนตามหลักพุทธศาสนา

3) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) ได้รับการออกแบบมาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการเมือง การบริหารภาครัฐ ความมั่นคงของชาติ และการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล หลักสูตรนี้ไม่เพียงมุ่งเน้นการให้ความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์เชิงทฤษฎี แต่ยังบูรณาการหลักพุทธศาสนาในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับบัณฑิต เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้จะอธิบายถึงความสัมพันธ์ของหลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กุมภราชวิทยาลัยกับความต้องการของประเทศใน 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาการปกครองและธรรมาภิบาล การบริหารจัดการภาครัฐ การสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม การส่งเสริมประชาธิปไตย และการพัฒนาความมั่นคงของชาติ

1. การพัฒนาการปกครองและธรรมาภิบาล

หนึ่งในเป้าหมายสำคัญของประเทศคือการพัฒนากระบวนการปกครองให้มีความเป็นธรรม โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีเนื้อหาที่มุ่งเน้นให้บัณฑิตมีความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานภาครัฐและการเมือง โดยเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายการปกครอง ระบบราชการ และกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเมืองของประเทศได้อย่างเหมาะสม

2. การบริหารจัดการภาครัฐ

การบริหารภาครัฐที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในยุคที่ภาครัฐต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มุ่งเน้นการสร้างบัณฑิตที่มีทักษะในการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการบริหารงานภาครัฐตามหลักคุณธรรม นอกจากนี้ยังสอดแทรกแนวคิดพุทธศาสนา เช่น ความเมตตาและการให้บริการประชาชนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของข้าราชการที่ดีและเป็นที่ต้องการของประเทศ

3. การสร้างผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรม

ประเทศไทยต้องการผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตและส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีความโดดเด่นในการบูรณาการหลักพุทธศาสนาเข้ากับการเรียนการสอน ทำให้บัณฑิตมีพื้นฐานทางศีลธรรมที่แข็งแกร่ง ไม่ว่าจะเป็นหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) หรือหลักอริยสัจ 4 ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมและสามารถบริหารองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐได้อย่างมีความรับผิดชอบ

4. การส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งต้องอาศัยพลเมืองที่มีความรู้และเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังแนวคิดประชาธิปไตยให้กับบัณฑิต โดยเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง บทบาทของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย และความสำคัญของภาคประชาสังคม หลักสูตรยังสนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เช่น การทำโครงการพัฒนาชุมชน การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิทางการเมือง และการส่งเสริมความสามัคคีในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

5. การพัฒนาความมั่นคงของชาติ

ความมั่นคงของประเทศไม่ได้จำกัดเพียงแค่ด้านการทหาร แต่ยังรวมถึงความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. ช่วยเตรียมบัณฑิตให้มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาความมั่นคงของชาติจากมุมมองที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การจัดการปัญหาความขัดแย้งในสังคม หรือการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ หลักสูตรยังเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถช่วยให้ประเทศไทยมีบทบาทที่แข็งแกร่งในเวทีโลก

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าหลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับความต้องการของประเทศในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการปกครองและธรรมาภิบาล การบริหารจัดการภาครัฐ การสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม การส่งเสริมประชาธิปไตย หรือการพัฒนาความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะการบูรณาการหลักพุทธศาสนาเข้ากับการศึกษารัฐศาสตร์ ทำให้บัณฑิตมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกสาธารณะที่เข้มแข็ง สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ประเทศสามารถพัฒนาไปสู่สังคมที่มีเสถียรภาพและความเป็นธรรมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาว

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหามบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากการวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตร์มหามบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและของนักศึกษา 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตรมีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้ 3) อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพ มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ทักษะ 4) ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและของนักศึกษา

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) ได้รับการออกแบบมาเพื่อตอบสนองทั้งความต้องการของสังคมและความต้องการของนักศึกษา โดยการมุ่งเน้นพัฒนาความรู้ทางการเมือง การปกครอง และการบริหารภาครัฐ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางเฉพาะของมหาวิทยาลัย บทความนี้จะอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรรัฐศาสตร์ และการที่หลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและนักศึกษาใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ การสร้างความรู้ทางรัฐศาสตร์ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นใน

ตลาดแรงงาน การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้นำ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย

1. การสร้างความรู้ทางรัฐศาสตร์

วัตถุประสงค์สำคัญของหลักสูตรรัฐศาสตร์ คือการให้ความรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ศึกษามีพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการทำงานในสายงานที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรของ มมร. มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการของระบบการปกครอง การบริหารภาครัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำงานและช่วยพัฒนาสังคมได้

2. การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงาน

ตลาดแรงงานในปัจจุบันต้องการบุคลากรที่มีความสามารถทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีการบูรณาการการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เช่น การฝึกงานในหน่วยงานของรัฐและเอกชน การศึกษาระณีตัวอย่าง และการทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาสังคม สิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษามีทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในอาชีพ เช่น การวิเคราะห์นโยบาย การจัดการองค์กร และการแก้ไขปัญหาทางสังคม

3. การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม

จุดเด่นของหลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. คือการบูรณาการหลักพุทธศาสนาเข้ากับการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมที่แข็งแกร่ง วัตถุประสงค์ของหลักสูตรในด้านนี้คือการสร้างบัณฑิตที่มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อสังคม และสามารถทำงานโดยยึดหลักคุณธรรม การเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมาภิบาล และหลักจริยธรรมในการบริหารงานภาครัฐทำให้นักศึกษาสามารถเป็นผู้นำที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกที่ดีในการทำงาน

4. การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้นำ

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มุ่งเน้นการพัฒนานักศึกษาให้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำที่มีความสามารถและมีคุณธรรม วัตถุประสงค์ของหลักสูตรในด้านนี้คือการเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการตัดสินใจที่มีเหตุผล นักศึกษาจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร นโยบายสาธารณะ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาผู้นำที่สามารถทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ

5. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีเป้าหมายในการสร้างบัณฑิตที่มีความรู้และตระหนักถึงบทบาทของตนเองในสังคม วัตถุประสงค์ในด้านนี้คือการกระตุ้นให้นักศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง รู้จัก

วิธีการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และสามารถมีบทบาทในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม ผ่านกระบวนการประชาธิปไตย

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้รับการออกแบบมาเพื่อให้สามารถตอบสนองทั้งความต้องการของสังคมและนักศึกษาได้อย่างครบถ้วน โดยเน้นทั้งการให้ความรู้เชิงทฤษฎีและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงาน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บัณฑิตมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน มีศักยภาพในการเป็นผู้นำ และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ทำให้หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว และสามารถผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อรองรับความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง

2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) ได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมทุกมิติของศาสตร์แห่งการปกครอง การเมือง และการบริหารภาครัฐ โดยบูรณาการหลักพุทธศาสนาเข้ากับแนวคิดรัฐศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการทำงาน ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม บทความนี้จะอธิบายถึงเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมของหลักสูตรรัฐศาสตร์ และแนวทางการประยุกต์ใช้ใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ พื้นฐานรัฐศาสตร์และการเมือง การบริหารภาครัฐและนโยบายสาธารณะ กฎหมายและการปกครอง แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน และการบูรณาการพุทธศาสนากับรัฐศาสตร์

1. พื้นฐานรัฐศาสตร์และการเมือง

เนื้อหาสำคัญของหลักสูตรรัฐศาสตร์ มมร. ครอบคลุมแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองและการปกครอง ตั้งแต่แนวคิดคลาสสิกจนถึงแนวคิดสมัยใหม่ นักศึกษาจะได้ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการเมือง ระบบการเมืองเปรียบเทียบ การเมืองระหว่างประเทศ และพฤติกรรมทางการเมือง ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ และนำความรู้นี้ไปใช้ในการทำงานด้านการเมืองหรือการวางแผนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารภาครัฐและนโยบายสาธารณะ

การบริหารภาครัฐเป็นอีกหนึ่งเสาหลักของหลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. โดยมุ่งเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและหน้าที่ของระบบราชการ การบริหารงานภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ และแนวทางการบริหารงานที่ยึดหลักธรรมาภิบาล นักศึกษาจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการองค์การภาครัฐ การวางแผนยุทธศาสตร์ และการดำเนินนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในการทำงานในภาครัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม

3. กฎหมายและการปกครอง

กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองและบริหารประเทศ หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีเนื้อหาที่ครอบคลุมด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายมหาชน และกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อให้ นักศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และกลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารรัฐกิจ นอกจากนี้ยังมีการศึกษากระบวนการยุติธรรมและบทบาทของศาล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักนิติรัฐและหลักประชาธิปไตย

4. แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. ให้ความสำคัญกับแนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนักศึกษาจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง บทบาทของพรรคการเมือง องค์กรภาคประชาสังคม และกลไกในการตรวจสอบอำนาจรัฐ การปลูกฝังความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยช่วยให้นักศึกษาสามารถเป็นพลเมืองที่มีความตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ รวมถึงสามารถนำความรู้ไปใช้ในงานที่เกี่ยวข้องกับภาคการเมืองและภาคประชาสังคม

5. การบูรณาการพุทธศาสนากับรัฐศาสตร์

หนึ่งในจุดเด่นของหลักสูตรรัฐศาสตร์ที่ มมร. คือการบูรณาการหลักพุทธศาสนาเข้ากับการศึกษาด้านรัฐศาสตร์ นักศึกษาจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารประเทศ เช่น หลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) และหลักอริยสัจ 4 ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางสังคมและการเมือง หลักสูตรยังเน้นการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา เพื่อให้สามารถเป็นนักการเมือง ข้าราชการ หรือผู้นำที่มีจิตสำนึกในการทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน

กล่าวโดยสรุปเนื้อหาสาระของหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมทุกด้านของศาสตร์การปกครอง การเมือง และการบริหารภาครัฐ โดยมุ่งเน้นทั้งการให้ความรู้ทางทฤษฎีและการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในตลาดแรงงาน หลักสูตรนี้ช่วยเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในการทำงานในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพุทธศาสนา ทำให้บัณฑิตที่จบจากหลักสูตรนี้สามารถเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพและสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพ มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ทักษะ

คุณภาพของอาจารย์และนักศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) อาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และเป็นผู้นำทางวิชาการที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้พร้อมสำหรับการทำงานและการมีส่วนร่วมในสังคม ในขณะที่นักศึกษาคือผู้ที่ได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต บทความนี้จะอธิบาย

ถึงคุณภาพของอาจารย์และนักศึกษาใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ คุณวุฒิและประสบการณ์ของอาจารย์ ความรู้และความสามารถของอาจารย์ ทักษะของนักศึกษา การพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้นำ และความพร้อมของนักศึกษาในการประกอบอาชีพ

1. คุณวุฒิและประสบการณ์ของอาจารย์

อาจารย์ที่สอนในหลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีคุณวุฒิทางวิชาการที่สูงและมีประสบการณ์ในด้านที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์ การปกครอง และการบริหารภาครัฐ หลายท่านสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยชั้นนำทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้อาจารย์ยังมีประสบการณ์ทำงานในภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ ทำให้สามารถนำความรู้ภาคปฏิบัติมาสอนนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความรู้และความสามารถของอาจารย์

อาจารย์ในหลักสูตรรัฐศาสตร์ มมร. มีความสามารถในการสอน วิเคราะห์ และวิจัย โดยสามารถบูรณาการความรู้ทางรัฐศาสตร์เข้ากับแนวคิดด้านพุทธศาสนาเพื่อสร้างแนวคิดที่เป็นเอกลักษณ์ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ อาจารย์ยังมีทักษะการสื่อสารที่ดี สามารถอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย และใช้เทคนิคการสอนที่ทันสมัยเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษา รวมถึงมีการทำงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความรู้ในวงการรัฐศาสตร์และให้ข้อมูลที่ทันสมัยกับนักศึกษา

3. ทักษะของนักศึกษา

นักศึกษาที่เข้าศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในอนาคต เช่น ทักษะการวิเคราะห์นโยบาย ทักษะการสื่อสารและการเจรจาต่อรอง ทักษะการวิจัย และทักษะการแก้ไขปัญหาทางสังคม นอกจากนี้ หลักสูตรยังส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติผ่านการฝึกงาน การศึกษาระดับปริญญาโท และการทำโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองและสังคม ซึ่งช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน

4. การพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้นำ

หนึ่งในเป้าหมายสำคัญของหลักสูตรรัฐศาสตร์ มมร. คือการสร้างผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรม นักศึกษาจะได้รับการฝึกฝนให้มีภาวะผู้นำ รู้จักการบริหารจัดการ และสามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรยังสนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การจำลองสภาผู้แทนราษฎร การฝึกงานในหน่วยงานของรัฐ และการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ เพื่อให้มีประสบการณ์ที่กว้างขวางและสามารถนำไปใช้ในอนาคต

5. ความพร้อมของนักศึกษาในการประกอบอาชีพ

ด้วยการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะที่รอบด้าน นักศึกษาที่จบจากหลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีความพร้อมในการทำงานในหลากหลายอาชีพ เช่น ข้าราชการ นักการทูต

นักวิเคราะห์นโยบาย นักวิจัย หรือผู้บริหารองค์กร นักศึกษาจะได้รับการแนะแนวทางอาชีพจาก อาจารย์และศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในสายงานต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีเครือข่ายความร่วมมือกับ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ช่วยให้โอกาสในการทำงานของนักศึกษากว้างขึ้น

กล่าวโดยสรุป อาจารย์และนักศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัยมีคุณภาพสูงทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต อาจารย์มี คุณวุฒิและประสบการณ์ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่นักศึกษาได้รับการ พัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานและการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม หลักสูตรนี้จึงมีความพร้อมใน การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

4) ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน

ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ หลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) ระบบที่ดีช่วยให้นักศึกษาได้รับความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังช่วยให้อาจารย์สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ระบบสนับสนุนนี้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี บุคลากร แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร บทความนี้จะอธิบายถึงองค์ประกอบของระบบสนับสนุนการเรียน การสอนที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีและนวัตกรรม บุคลากรทางการศึกษา แหล่ง เรียนรู้ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1. โครงสร้างพื้นฐาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อ สนับสนุนการเรียนการสอน โดยมีอาคารเรียนที่ทันสมัย ห้องเรียนที่มีอุปกรณ์การสอนครบครัน และ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีศูนย์ปฏิบัติการด้านรัฐศาสตร์ ห้องสัมมนา และห้อง ประชุมที่ใช้สำหรับการอภิปรายเชิงวิชาการ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

2. เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเรียนการสอน

เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ระบบการเรียนออนไลน์ แพลตฟอร์มอีเลิร์นนิ่ง และซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางรัฐศาสตร์ นอกจากนี้ ยังมีการใช้ สื่อการสอนดิจิทัล เช่น วิดีโอการบรรยาย และสื่อโต้ตอบที่ช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา

3. บุคลากรทางการศึกษา

บุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วยอาจารย์ผู้สอน เจ้าหน้าที่สนับสนุนการศึกษา และที่ ประึกษาทางวิชาการ อาจารย์ในหลักสูตรรัฐศาสตร์ มมร. มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง และมี ประสบการณ์ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เจ้าหน้าที่สนับสนุนการศึกษาช่วยให้นักศึกษาได้รับ

บริการที่จำเป็น เช่น การลงทะเบียนเรียน การให้คำปรึกษาด้านการเรียน และการจัดการเอกสารที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีระบบที่ปรึกษาทางวิชาการที่ช่วยแนะแนวการศึกษาและการพัฒนาอาชีพของนักศึกษา

4. แหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหาทางรัฐศาสตร์อย่างลึกซึ้ง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีห้องสมุดที่มีหนังสือ ตำรา และวารสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์ นอกจากนี้ ยังมีฐานข้อมูลออนไลน์ที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงงานวิจัย บทความวิชาการ และข้อมูลทางรัฐศาสตร์จากแหล่งต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากนี้ การจัดสัมมนา การบรรยายพิเศษจากผู้เชี่ยวชาญ และการประชุมวิชาการเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยให้นักศึกษาได้รับความรู้ที่ทันสมัย

5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริง หลักสูตรรัฐศาสตร์ มมร. ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาการและสังคม เช่น การฝึกงานในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การจำลองสภาผู้แทนราษฎร การศึกษาดูงานทางการเมือง และโครงการบริการวิชาการแก่สังคม นอกจากนี้ ยังมีการจัดเวิร์กช็อปเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะการพูดในที่สาธารณะ การเจรจาต่อรอง และการบริหารจัดการโครงการ

กล่าวโดยสรุป ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โครงสร้างพื้นฐานที่ครบครัน เทคโนโลยีที่ทันสมัย บุคลากรที่มีความสามารถ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ล้วนมีบทบาทในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคลากรที่มีความรู้และทักษะพร้อมสำหรับการทำงาน ระบบสนับสนุนเหล่านี้ทำให้หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและช่วยให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในอนาคต

4.2.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัย และ หลักสูตรรัฐศาสตร์ดุฎิบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากการวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัย และ หลักสูตรรัฐศาสตร์ดุฎิบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตร 2) ความเหมาะสมของการประเมินผลการเรียน

การสอน 3) การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

1) กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตร

กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนของหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การศึกษามีคุณภาพและเป็นไปตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. ได้ออกแบบกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน ในบทความนี้จะอธิบายถึงกระบวนการเรียนการสอน การวางแผนการศึกษา และการดำเนินงานของหลักสูตรใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ โครงสร้างหลักสูตร วิธีการสอน การวัดผลและประเมินผล แผนการดำเนินงานของหลักสูตร และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1. โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. ถูกออกแบบให้มีความครอบคลุมทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็นหมวดวิชาต่าง ๆ เช่น

- หมวดวิชาพื้นฐาน เป็นรายวิชาที่ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง และปรัชญาของกฎหมาย
- หมวดวิชาเอก เน้นวิชาเฉพาะด้าน เช่น การบริหารรัฐกิจ นโยบายสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- หมวดวิชาเลือก นักศึกษาสามารถเลือกเรียนวิชาที่ตรงกับความสนใจและเป้าหมายอาชีพ เช่น การเมืองเปรียบเทียบ การจัดการภาครัฐ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- การฝึกงานและโครงการวิจัย เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรที่ช่วยให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จริงในสถานที่ทำงาน

2. วิธีการสอน

เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ได้แก่

- การบรรยาย (Lecture) อาจารย์ถ่ายทอดความรู้โดยใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดีโอ และกรณีศึกษา
- การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) นักศึกษาได้รับโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร
- การเรียนรู้จากกรณีศึกษา (Case Study Method) นำกรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริงมาวิเคราะห์และอภิปราย เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

- การจำลองสถานการณ์ (Simulation & Role-Playing) เช่น การจำลองสภาผู้แทนราษฎรหรือการเจรจาต่างประเทศ เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกบทบาทและพัฒนาทักษะที่จำเป็น
- การฝึกงานและการศึกษาภาคสนาม (Internship & Field Study) นักศึกษาได้ฝึกงานในหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์จริงก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน

3. การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลในหลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่

- การสอบข้อเขียน (Written Examination) ใช้สำหรับวัดความเข้าใจในทฤษฎีและหลักการทางรัฐศาสตร์
- การทำรายงานและโครงการวิจัย (Research Project & Report Writing) ให้นักศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ประเด็นทางรัฐศาสตร์ในเชิงลึก
- การนำเสนอผลงาน (Presentation) ฝึกทักษะการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ
- การประเมินจากการฝึกงาน (Internship Evaluation) หน่วยงานที่นักศึกษาฝึกงานจะเป็นผู้ประเมินผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานจริง
- การประเมินจากการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน (Class Participation) วัดผลจากการมีส่วนร่วมในการอภิปรายและกิจกรรมในชั้นเรียน

4. แผนการดำเนินงานของหลักสูตร

การดำเนินงานของหลักสูตรรัฐศาสตร์ มมร. เป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและความทันสมัย โดยมีแนวทาง ดังนี้

- การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวโน้มปัจจุบัน มีการทบทวนและปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรทุก ๆ 5 ปี
- การพัฒนาคณาจารย์ สนับสนุนให้อาจารย์พัฒนาตนเองผ่านการอบรม สัมมนา และงานวิจัย
- การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ขยายฐานข้อมูลวิชาการและห้องสมุดดิจิทัล เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างสะดวก
- การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก มีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จริง
- การส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร สนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมวิชาการ การแข่งขัน และโครงการพัฒนาสังคม

5. การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

หลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีกระบวนการติดตามและประเมินผลเพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรยังคงมีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน แนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่

- การประเมินผลจากนักศึกษาและศิษย์เก่า มีการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้
- การประเมินจากผู้ใช้บัณฑิต สำรวจความพึงพอใจของนายจ้างและหน่วยงานที่รับนักศึกษาฝึกงานหรือบัณฑิตเข้าทำงาน
- การใช้ข้อมูลวิจัยเพื่อปรับปรุงหลักสูตร นำผลการวิจัยทางการศึกษาและแนวโน้มทางรัฐศาสตร์มาปรับใช้กับหลักสูตร
- การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ปรับปรุงระบบการเรียนการสอนให้ทันสมัย เช่น การใช้ AI และแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเสริมการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ได้รับการออกแบบให้เป็นระบบที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้บัณฑิตมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ การวางแผนการศึกษาอย่างมีระบบ การใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และการประเมินผลที่เป็นธรรม ล้วนช่วยให้หลักสูตรนี้สามารถพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและความสามารถในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

2) ความเหมาะสมของการประเมินผลการเรียนการสอน

การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมั่นใจได้ว่านักศึกษาได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นตามมาตรฐานหลักสูตร การประเมินผลที่เหมาะสมจะช่วยให้อาจารย์สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา และปรับปรุงการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้จะกล่าวถึงแนวทางการประเมินผล การเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย (มมร.) โดยพิจารณาใน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ หลักการและแนวทางการประเมินผล ประเภทของการประเมินผล เกณฑ์และมาตรฐานที่ใช้วัดผล ประโยชน์ของการประเมินผล และข้อเสนอแนะในการพัฒนา

1. หลักการและแนวทางการประเมินผล

การประเมินผลการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐศาสตร์ มมร. มีเป้าหมายเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาและพัฒนาคุณภาพการสอนของอาจารย์ โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

- ความถูกต้องและเป็นธรรม (Validity & Fairness) ระบบการประเมินต้องสะท้อนความสามารถของนักศึกษาอย่างแท้จริง และไม่มีอคติ
- ความครอบคลุม (Comprehensiveness) การประเมินควรครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- ความต่อเนื่อง (Continuity) ควรมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ ตลอดภาคการศึกษา ไม่ใช่เพียงการสอบปลายภาค
- ความหลากหลาย (Diversity of Assessment Methods) ใช้วิธีการประเมินที่แตกต่างกันเพื่อตรวจสอบความสามารถของนักศึกษาในหลายมิติ
- การสะท้อนผลและการนำไปพัฒนา (Feedback & Improvement) การประเมินควรนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

2. ประเภทของการประเมินผล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใช้การประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้มั่นใจว่าการวัดผลมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกด้านของการเรียนรู้ การประเมินผลสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก ดังนี้

2.1 การประเมินผลตามเวลา (Formative & Summative Assessment)

- การประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Assessment) ใช้ในการติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษา เช่น แบบฝึกหัด รายงาน และการอภิปราย
- การประเมินผลปลายภาค (Summative Assessment) ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา เช่น การสอบปลายภาคและโครงการวิจัย

2.2 การประเมินผลตามวิธีการ (Qualitative & Quantitative Assessment)

- การประเมินเชิงปริมาณ (Quantitative Assessment) เช่น คะแนนจากข้อสอบ ข้อเขียน และแบบทดสอบ
- การประเมินเชิงคุณภาพ (Qualitative Assessment) เช่น การประเมินจากการนำเสนอผลงาน การให้ความคิดเห็นจากอาจารย์ และการสะท้อนความคิด

2.3 การประเมินผลตามแหล่งข้อมูล (Self, Peer, and Instructor Assessment)

- การประเมินตนเอง (Self-Assessment) นักศึกษาประเมินความก้าวหน้าของตนเองผ่านแบบสอบถามและบันทึกสะท้อนการเรียนรู้
- การประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้น (Peer Assessment) นักศึกษาประเมินกันเองในงานกลุ่มหรือโครงการ
- การประเมินโดยอาจารย์ (Instructor Assessment) อาจารย์เป็นผู้ประเมินผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. เกณฑ์และมาตรฐานที่ใช้วัดผล

หลักสูตรรัฐศาสตร์ มมร. กำหนดเกณฑ์และมาตรฐานการประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและโปร่งใส โดยมีแนวทางหลักดังนี้

3.1 การให้คะแนนตามสัดส่วนขององค์ประกอบการเรียนรู้

- การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน (10-20%)
- รายงานและงานวิจัย (20-30%)
- การสอบกลางภาค (20-30%)
- การสอบปลายภาค (30-40%)

3.2 การใช้เกณฑ์มาตรฐาน (Rubrics) ในการประเมินงานเขียนและโครงการ

- เกณฑ์ที่ชัดเจนในการวัดความคิดวิเคราะห์ ความถูกต้องของข้อมูล และคุณภาพของงาน

เขียน

3.3 การนำหลักเกณฑ์สากลมาใช้

- การวัดผลตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและมาตรฐานวิชาชีพในสาขารัฐศาสตร์

4. ประโยชน์ของการประเมินผล

การประเมินผลที่เหมาะสมช่วยให้ทั้งนักศึกษา อาจารย์ และมหาวิทยาลัยได้รับประโยชน์

ดังนี้

4.1 สำหรับนักศึกษา

- ช่วยให้นักศึกษาทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง
- ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและกระตุ้นให้มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

4.2 สำหรับอาจารย์

- ช่วยให้อาจารย์สามารถปรับปรุงวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นให้ข้อมูลเกี่ยวกับ

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา

4.2 สำหรับมหาวิทยาลัย

- ช่วยพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานทำให้
- มหาวิทยาลัยสามารถรักษามาตรฐานทางการศึกษาและได้รับการยอมรับในระดับสากล

5. ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

เพื่อให้การประเมินผลการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐศาสตร์ของ มมร. มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรมีการพัฒนาในประเด็นต่อไปนี้

- การเพิ่มการประเมินแบบสะท้อนตนเองและการให้ฟีดแบ็กอย่างต่อเนื่อง
- การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินผล เช่น การใช้ระบบออนไลน์ในการสอบและการ

ให้คะแนนอัตโนมัติ

- การให้ความสำคัญกับการประเมินผลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์และการสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษา

- การพัฒนาหลักสูตรอบรมอาจารย์เกี่ยวกับเทคนิคการประเมินที่ทันสมัย
- การเปิดช่องทางให้ศิษย์เก่าและผู้ใช้บัณฑิตมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลักสูตร

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใช้แนวทางที่ครอบคลุมและเป็นมาตรฐานสากลเพื่อให้การประเมินผลมีความถูกต้อง ยุติธรรม และสะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในกระบวนการประเมินจะช่วยเสริมสร้างคุณภาพของหลักสูตร และทำให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงและตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น

การให้คำปรึกษาทางวิชาการเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร รวมถึงการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) ให้ความสำคัญกับระบบการให้คำปรึกษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์จากภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา บทความนี้จะกล่าวถึงบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์จากภาคส่วนอื่น ๆ ในการให้คำปรึกษา ตลอดจนประโยชน์และข้อเสนอแนะในการพัฒนา

1. บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลและให้คำแนะนำแก่นักศึกษาตลอดระยะเวลาการศึกษา โดยมีหน้าที่หลักดังต่อไปนี้

1.1 ให้คำแนะนำด้านวิชาการ

- ช่วยนักศึกษาในการวางแผนการเรียนและการลงทะเบียนรายวิชา
- ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเลือกวิชาเอกหรือวิชาเลือกที่เหมาะสมกับเป้าหมายในอนาคต

1.2 ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและอาชีพ

- แนะนำแนวทางในการฝึกงานหรือหาประสบการณ์วิชาชีพ
- ให้คำแนะนำเกี่ยวกับโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

1.2 ช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเรียน

- สนับสนุนให้นักศึกษาหาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม
- ช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาด้านการเรียน เช่น เกรดตก หรือแรงจูงใจในการเรียนลดลง

1.3 ให้คำปรึกษาด้านชีวิตและจิตวิทยา

- สนับสนุนด้านสังคม อารมณ์ และความเครียดที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการศึกษ
- ส่งต่อนักศึกษาไปยังแหล่งสนับสนุนอื่น ๆ หากจำเป็น

1.4 บทบาทของอาจารย์พิเศษในการให้คำปรึกษา

อาจารย์พิเศษเป็นบุคลากรที่ได้รับเชิญมาสอนในรายวิชาต่าง ๆ และมักเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงจากภาคสนาม บทบาทของอาจารย์พิเศษในการให้คำปรึกษามีดังนี้

2. ให้คำแนะนำด้านการปฏิบัติจริงในสาขารัฐศาสตร์

- ถ่ายทอดประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการทำงานในภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรระหว่างประเทศ

- ช่วยนักศึกษาเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ
- แนะนำแนวทางการเข้าสู่ตลาดแรงงาน
- ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติที่ตลาดแรงงานต้องการในสายอาชีพรัฐศาสตร์
- แนะนำวิธีการเตรียมตัวสำหรับการสมัครงานและสัมภาษณ์งาน
- สร้างเครือข่ายทางวิชาชีพ
- เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าถึงเครือข่ายทางวิชาชีพ
- สนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับองค์กรต่าง ๆ

3. บทบาทของอาจารย์จากภาคส่วนอื่น ๆ ในการให้คำปรึกษา

นอกจากอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์พิเศษแล้ว หลักสูตรรัฐศาสตร์ยังได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์จากภาคส่วนอื่น ๆ เช่น คณะอื่น ๆ หรือมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ซึ่งมีบทบาทดังนี้

4. ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามสาขาวิชา

- ให้นักศึกษาได้รับมุมมองที่หลากหลายจากศาสตร์อื่น เช่น กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ หรือสังคมวิทยา

- สนับสนุนการเรียนรู้แบบสหวิทยาการที่สามารถประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติได้

5. เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าถึงทรัพยากรและโครงการพิเศษ

- แนะนำโครงการวิจัยหรือโครงการพิเศษที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์
- เชื่อมโยงนักศึกษากับทุนการศึกษาและโอกาสการศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้อง

6. สนับสนุนการทำงานวิจัยและโครงการพิเศษ

- ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางการทำวิจัย
- สนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานวิชาการหรือการเข้าร่วมนำเสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการ
- ประโยชน์ของการให้คำปรึกษา
- การให้คำปรึกษาที่มีคุณภาพช่วยให้นักศึกษาได้รับประโยชน์ในหลายด้าน ดังนี้

7. ช่วยให้นักศึกษาวางแผนการเรียนและอาชีพได้ดีขึ้น

- นักศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางการศึกษาที่ชัดเจน

8. ลดปัญหาการเรียนและความเครียด ช่วยให้นักศึกษาสามารถจัดการกับความเครียดและแรงกดดันในการเรียนได้ดีขึ้น

9. เพิ่มโอกาสในการทำงานและศึกษาต่อ นักศึกษาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับเส้นทางอาชีพและการศึกษาต่อที่เหมาะสม

10. สร้างเครือข่ายทางวิชาชีพ

- นักศึกษาได้รับโอกาสในการติดต่อและทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในวงการ
- ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการให้คำปรึกษา

11. พัฒนาระบบติดตามผลการให้คำปรึกษา ใช้แบบสอบถามหรือระบบออนไลน์ในการติดตามผลและปรับปรุงการให้คำปรึกษา

12. เพิ่มช่องทางการให้คำปรึกษา ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น ระบบแชทหรือวิดีโอคอล เพื่อให้คำปรึกษาได้สะดวกขึ้น

13. ส่งเสริมการอบรมอาจารย์ที่ปรึกษา จัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการให้คำปรึกษาและแนวทางช่วยเหลือนักศึกษา

14. สนับสนุนกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา จัดกิจกรรมพบปะระหว่างอาจารย์และนักศึกษาเพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการให้คำปรึกษา

กล่าวโดยสรุปการให้คำปรึกษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์จากภาคส่วนอื่น ๆ มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้ความสำคัญกับระบบการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกด้านของการเรียนรู้ การพัฒนาแนวทางการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมทั้งทางวิชาการและทางอาชีพ เพื่อให้สามารถก้าวสู่ตลาดแรงงานและสังคมได้อย่างมั่นใจ

4.2.4 ผลการวิเคราะห์ผลผลิตการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากการวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับบริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 1 ประเด็นหลัก คือ 1) บัณฑิตมีคุณสมบัติคุณลักษณะ ความรู้ความสามารถเหมาะสมตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

1) บัณฑิตมีคุณสมบัติคุณลักษณะ ความรู้ความสามารถเหมาะสมตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มจร.) ควรมีคุณสมบัติและความสามารถที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ตลอดจนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะของบัณฑิตควรประกอบไปด้วยความรู้ด้านรัฐศาสตร์ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถทางภาวะผู้นำ และจริยธรรมที่เหมาะสม บทความนี้จะอธิบายถึงคุณสมบัติ คุณลักษณะ และความสามารถที่บัณฑิตควรมีให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร

1. คุณลักษณะของบัณฑิตตามเป้าหมายของหลักสูตร

หลักสูตรรัฐศาสตร์ มจร. มุ่งเน้นให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่เหมาะสมทั้งในด้านวิชาการ จริยธรรม และความสามารถทางสังคม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อหลักดังต่อไปนี้

1.1 มีจริยธรรมและคุณธรรม

- ยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักจริยธรรมสากล
- ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

1.2 มีความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบต่อสังคม

- สามารถเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- มีจิตสาธารณะและมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

1.3 มีความคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหา

- สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างเป็นระบบ
- ใช้หลักเหตุผลและข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ
- มีทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม
- สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

1.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีในสังคมที่มีความหลากหลายทางความคิด

2. ความรู้ที่บัณฑิตควรมี

หลักสูตรรัฐศาสตร์มุ่งเน้นให้บัณฑิตมีพื้นฐานความรู้ที่แข็งแกร่งและสามารถนำไปใช้ได้จริง ในสายงานที่เกี่ยวข้อง ความรู้ที่สำคัญประกอบด้วย:

2.1 ความรู้ด้านทฤษฎีและแนวคิดทางรัฐศาสตร์

- เข้าใจแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ เช่น ประชาธิปไตย เผด็จการ และรัฐธรรมนูญ
- วิเคราะห์แนวโน้มและความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้

2.2 ความรู้เกี่ยวกับระบบการปกครองและนโยบายสาธารณะ

- เข้าใจโครงสร้างและกระบวนการทำงานของภาครัฐ

- ศึกษาและประเมินนโยบายสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ความรู้ด้านกฎหมายและรัฐธรรมนูญ

- เข้าใจบทบาทของกฎหมายในการปกครองและการบริหารรัฐกิจ
- วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนในบริบทของกฎหมาย

2.4 ความรู้ด้านการเมืองระหว่างประเทศ

- ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและองค์กระหว่างประเทศ
- วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเมืองโลกและนโยบายต่างประเทศ

3. ทักษะและความสามารถของบัณฑิต

นอกจากความรู้ทางทฤษฎีแล้ว บัณฑิตควรมีทักษะที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานและการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่

3.1 ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา

- วิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองและสังคมได้อย่างลึกซึ้ง
- เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักวิชาการและข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 ทักษะการสื่อสารและการเจรจาต่อรอง

- มีความสามารถในการพูดและเขียนเพื่อสื่อสารความคิดเห็นทางการเมือง
- ใช้ทักษะเจรจาต่อรองเพื่อสร้างความร่วมมือและแก้ไขข้อขัดแย้ง

3.3 ทักษะการบริหารและภาวะผู้นำ

- มีความสามารถในการบริหารงานและการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อน
- สร้างแรงบันดาลใจและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 ทักษะการใช้เทคโนโลยีและการวิจัย

- ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวิจัยและการนำเสนอข้อมูล
- ค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ

4. ความสอดคล้องกับตลาดแรงงานและสังคม

คุณลักษณะและความสามารถของบัณฑิตควรสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาสังคม โดยสามารถประกอบอาชีพในสายงานที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์ได้หลากหลาย เช่น

4.1 งานภาครัฐ

- ข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ และสำนักงานนโยบายสาธารณะ

4.2 งานภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

- นักวิเคราะห์นโยบาย นักพัฒนาโครงการ และที่ปรึกษาด้านกิจการสาธารณะ

4.3 งานด้านสื่อสารมวลชนและการวิจัย

- นักข่าว นักวิเคราะห์การเมือง และนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์

4.3 งานด้านการต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

- นักการทูต เจ้าหน้าที่องค์กรสหประชาชาติ และที่ปรึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

5. แนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต

เพื่อให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่เหมาะสม ควรมีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

5.1 ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย

- เพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและแนวโน้มการเมืองโลก

5.2 ส่งเสริมการฝึกงานและโครงการภาคสนาม

- ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติงานจริงในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.3 พัฒนาทักษะเสริมผ่านกิจกรรมนอกหลักสูตร

- จัดอบรมสัมมนาและเวิร์กช็อปเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการสื่อสาร

5.4 สร้างเครือข่ายทางวิชาการและวิชาชีพ

- ส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสพบปะและทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในวงการ

กล่าวโดยสรุป บัณฑิตจากหลักสูตรรัฐศาสตร์ มจร. ควรมีคุณลักษณะและความสามารถที่ตอบสนองต่อเป้าหมายของหลักสูตรและความต้องการของสังคม การพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และจริยธรรมที่เหมาะสมจะช่วยให้บัณฑิตสามารถเป็นผู้นำที่มีคุณภาพและสามารถสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เก็บข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จำนวน 64 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis) แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ ผลการวิจัยนำมาแสดงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัย เรื่อง “การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

2. ผลการวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1 รองลงมาคือเพศหญิง มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9

2) เป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษา ทำงานที่มั่นคง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 ทำงานสายตรง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 อาชีพอิสระ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 และธุรกิจที่บ้าน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1

1.2 ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร

ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ มีความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 รองลงมา มีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.65 มีความพึงพอใจด้านการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 มีความพึงพอใจด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 มีความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 และ มีความพึงพอใจด้านสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากการศึกษาและสังเคราะห์การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร

2.1 บริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะ และมหาวิทยาลัย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ

2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและของนักศึกษา 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้ 3) อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพ มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ทักษะ 4) ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน

2.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตร 2) ความเหมาะสมของการประเมินผลการเรียนการสอน 3) การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีประเด็นเพื่อนำสู่การอภิปรายผล 2 ประเด็น ดังนี้

5.2.1 การประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ มีความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 รองลงมา มีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.65 มีความพึงพอใจด้านการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 มีความพึงพอใจด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 มีความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 และ มีความพึงพอใจด้านสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาผวินทร์ ปุริสุตโตโม (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อธรรมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรและสื่อดิจิทัลธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยภาพรวมทั้ง 3 ชั้น มีประสิทธิภาพ 80.38/83.23 แสดงว่า หลักสูตรและสื่อดิจิทัลธรรมศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก หลังการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลที่คณะผู้วิจัยผลิตขึ้น สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย ทั้งนี้ การจะพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้ดี มีมาตรฐาน ดังที่ กู๊ด (Good, Carter V., 1973 : 157-158) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการ พัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะกับโรงเรียนและระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอนวัสดุ อุปกรณ์ วิธีสอนรวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่า

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไข หลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนใหม่

5.2.2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาและสังเคราะห์การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร โดยประเด็นที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1. บริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะ และมหาวิทยาลัย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ 2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและของนักศึกษา 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้ 3) อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพ มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ทักษะ 4) ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน 3. ผลการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตร 2) ความเหมาะสมของการประเมินผลการเรียนการสอน 3) การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ ชัยมุสิก (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรที่พึงประสงค์ในบริบทสังคมไทยยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า 1.ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องมีจุดมุ่งหมายที่ทันสมัย และสามารถให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้จากระบบออนไลน์ หรือมีหลักสูตรใหม่ที่มีกระบวนการเรียนการสอนตลอดหลักสูตรให้กับผู้ที่มีความต้องการเรียนทางไกล และเมื่อศึกษาจบแล้วสามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ ตลอดจนการประกอบอาชีพที่มีบทบาทในฐานะผู้นำชุมชน หรือผู้นาองค์กรได้อย่างแท้จริง 2. ด้านการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร มีข้อค้นพบว่า ต้องปรับโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งจำนวนหน่วยกิตเนื้อหาสาระ และรายวิชาให้เหมาะสมกับยุคสมัย เน้นการศึกษาค้นคว้าให้เกิดองค์ความรู้ด้านการปกครองที่สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

ที่ผู้เรียนสามารถประยุกต์หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักการทางการปกครองใช้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการปกครอง เมื่อเรียนจบไปแล้ว3. ด้านการพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตร มีข้อค้นพบว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องมีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมความคิด ความต้องการของสังคมดิจิทัล ตอบโจทย์วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานได้ ส่งเสริมพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะการเรียนการสอน การคิดอย่างมีระบบ รู้จักวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการเรียนรู้และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ4. ด้านการพัฒนาสหวิทยาการสมัยใหม่ ๆ มีข้อค้นพบว่า หลักสูตรต้องมีเนื้อหาสาระรายวิชาที่ผสมผสานหลาย ๆ ศาสตร์ เพื่อให้เป็นหลักวิชาการแบบสหวิทยาการสมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับศาสตร์วิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่เข้ากับยุคสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554 : 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรว่าเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรม ความเชื่อ วิธีคิดของคนตามความจำเป็นและความต้องการ ของสังคมที่เปลี่ยนไป สิ่งสำคัญคือการพัฒนาบุคคลที่มีคุณลักษณะที่นอกเหนือจากการตอบสนองต่อความต้องการของครอบครัวของสังคม แล้วยังต้องให้คนเหล่านั้นนำสังคมได้อีกด้วย คุณลักษณะที่สังคมในปัจจุบันต้องการ คือ การเป็นตัวของตัวเอง มีความมุ่งมั่น มีหลักยึดชอบการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งก้าวไปข้างหน้า ไม่ยึดติดกับความเคยชิน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดการศึกษาใหม่ควรนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ปรับปรุง พ.ศ. 2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มุ่งเน้นให้หลักสูตรสอดคล้องกับปณิธาน วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย และตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ตรงกับความต้องการของสังคมและนักศึกษา ปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุมและนำไปใช้ได้จริง พัฒนาอาจารย์และนักศึกษาให้มีคุณภาพ รวมถึงจัดให้มีระบบสนับสนุนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ต้องพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสม ปรับปรุงระบบประเมินผลการเรียนรู้ และส่งเสริมบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์พิเศษในการให้คำแนะนำ เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพและสามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบโจทย์สังคมและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

5.3 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง จึงได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่เกิดจากผลการวิจัย

ควรพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตให้สอดคล้องกับ
 ปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย โดยปรับปรุงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความ
 ต้องการของสังคม ปรับเนื้อหาให้ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ได้จริง พร้อมทั้งพัฒนาอาจารย์และ
 นักศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น รวมถึงเสริมระบบสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

มหาวิทยาลัยควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรให้
 เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการเพิ่มการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ พัฒนาเนื้อหาหลักสูตรให้
 สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล และจัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะสำหรับอาจารย์และ
 บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประสิทธิภาพของหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้ว โดยเน้น
 การสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา ศิษย์เก่า และผู้ใช้บัณฑิต รวมถึงเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ
 ศึกษากับมาตรฐานระดับประเทศและสากล นอกจากนี้ ควรศึกษาถึงแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
 ในการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ชูลีพร สุระโชติ. (2563). การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการ
ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC). *ปริญาหลักสูตรการศึกษาคุศฎิบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐชัยธร มุขสุดาชัยสิริ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรนานาชาติ)
วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *ปริญาพุทธศาสตร์
คุศฎิบัณฑิต*. อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทิตนา แวมมณี และคณะ. (2535). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิต*. ไทย.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบหลักสูตรและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ธนรัช
บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส
น.
- พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตโตโม. (2563). การพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อธรรมศึกษา สำหรับ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *รายงานวิจัย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มารุต พัฒผล. (2567). *แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและ
การเรียนรู้.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). *การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการ
นิเทศคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี. (2564). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้าง
ภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น. *รายงานการวิจัย*. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุกิจ ชัยมุสิก. (2564). กระบวนทัศน์การพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตร์ที่พึงประสงค์ในบริบทสังคมไทยยุค
ดิจิทัล. *วารสารพุทธมคค์*, 6(2), 64.
- Good. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw Hill.
- Ornstein, A. & Hunkins, F. (2013). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues*. (6th
Ed). Boston, MA: Pearson.
- Sowell. (1996). *Curriculum: An Integrative Introduction*. United States of America :
Merrill.

Stufflebeam & Shinkfield, *The CIPP model for evaluation in national conference on educational research 17-18 January 2008*. Phitsanulok: Faculty of Education Naresuan University.

ทีปทัศน์ ชินตาปัญญากุล และคณะ. (2560). การประเมินหลักสูตรแนวใหม่: รูปแบบ CIPPIEST. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 9(2), 203-212.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เลขที่แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิจัยหัวข้อเรื่องการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมี พระมหาชินกร สุจิตโต, ดร. และคณะ เป็นผู้ดำเนินโครงการวิจัยฯ

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร จำนวน 43 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร

3. ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนี้จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น และคำตอบของทุกท่านจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ โดยไม่มีผลกระทบต่อท่านใด จึงขอความอนุเคราะห์ให้ทุกท่านตอบแบบสอบถามหมดทุกข้อที่ตรงกับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เป็นจริงของท่านมากที่สุด เพราะข้อมูลที่ถูกต้องจะทำให้งานวิจัยมีผลสรุปที่น่าเชื่อถือตามความเป็นจริง ซึ่งนอกจากจะนำผลของข้อมูลต่าง ๆ ไปใช้ในงานวิจัยแล้ว ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร

การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้

พระมหาชินกร สุจิตโต, ดร. และคณะ

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 : แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ให้ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย หญิง

2. เป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษา

ทำงานสายตรง ทำงานที่มั่นคง
 ธุรกิจที่บ้าน อาชีพอิสระ
 อื่น ๆ โปรดระบุ

ตอนที่ 2 : สอบถามความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร

ชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร ที่ท่านคิดว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ตามเกณฑ์ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร อยู่ในระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร อยู่ในระดับ มาก
3 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร อยู่ในระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร อยู่ในระดับ น้อย
1 หมายถึง มีความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อที่	ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	1. การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน					
1	หลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาวะสังคมในปัจจุบัน					
2	เปิดสอนรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตร					
3	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน					
4	กระบวนการเรียนการสอนกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม					
5	จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับสาขาที่เรียน เช่น ไปทัศนศึกษาหรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญโดยตรงมาบรรยาย เป็นต้น					
6	จัดการศึกษาสอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร					
7	มีการจัดแผนการศึกษาตลอดหลักสูตรอย่างชัดเจน					

ข้อที่	ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร	ระดับความพึงพอใจ				
8	หลักสูตรมีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน					
	2. อาจารย์ผู้สอน	5	4	3	2	1
1	มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา					
2	มีการวางแผนและการเตรียมการสอน					
3	มีความสามารถในการอธิบายและถ่ายทอดความรู้					
4	ดำเนินการสอนตรงตามวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาวิชา					
5	มีการวัดและประเมินผลตรงตามวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาวิชา					
6	มีคุณธรรม และจริยธรรมของอาจารย์ผู้สอน					
7	การยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์ของผู้เรียน					
8	มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู อาจารย์					
9	อาจารย์สอนโดยวิธีที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
	3. สื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน	5	4	3	2	1
1	ห้องเรียนมีอุปกรณ์ที่เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา					
2	ห้องปฏิบัติการมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา					
3	ระบบสารสนเทศเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา					
4	ห้องสมุดมีความเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา					
5	การใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า					
6	สถานที่ทำกิจกรรม ที่นั่งอ่านหนังสือเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา					
7	สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนโดยรวม (เช่น ความสะอาด การถ่ายเทอากาศ แสง เป็นต้น)					
8	สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนโดยรวม (เช่น ความสะอาด					

ข้อที่	ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	ความสงบ ร่มรื่น จุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น)					
	4. การจัดการเรียนการสอน	5	4	3	2	1
1	การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและ วัตถุประสงค์การเรียนรู้					
2	การใช้สื่อประกอบการสอนอย่างเหมาะสม					
3	วิธีการสอนส่งเสริมให้นักศึกษาได้ประยุกต์แนวคิดศาสตร์ทาง วิชาชีพและ/หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนรู้					
4	มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน					
5	มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาศากล					
6	มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักศึกษาที่มีปัญหาทางการเรียน					
7	กระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษา					
8	วิธีการสอนกระตุ้นความคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา					
9	การจัดกิจกรรมในการพัฒนานักศึกษาในทักษะต่าง ๆ อย่าง ครบถ้วน					
	5. การวัดและประเมินผล	5	4	3	2	1
1	วิธีการประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียน การสอน					
2	การวัดและประเมินผลเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์และข้อตกลงที่ กำหนดไว้ล่วงหน้า					
3	การวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพและยุติธรรม					
	6. การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์	5	4	3	2	1
1	ด้านคุณธรรม จริยธรรม					
2	ด้านความรู้					
3	ด้านทักษะทางปัญญา					
4	ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ					
5	ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ					

ข้อที่	ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร	ระดับความพึงพอใจ				
6	ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ					

ตอนที่ 3 : คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรวมถึงการจัดการเรียนการสอน

.....

.....

ขออนุโมทนาขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์ในครั้งนี้

พระมหาชินกร สุจิตโต, ดร. และคณะ

ภาคผนวก ข
ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)

ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)
การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)
ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม $\sum R$	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
1	1.เพศ <input type="checkbox"/> ชาย <input type="checkbox"/> หญิง	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
2	3. เป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษา <input type="checkbox"/> ทำงานสายตรง <input type="checkbox"/> ทำงานที่มั่นคง <input type="checkbox"/> ธุรกิจที่บ้าน <input type="checkbox"/> อาชีพอิสระ <input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร

ข้อที่	ข้อความคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม $\sum R$	IO C	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
	1. วิธีแห่งประชาธิปไตย								
1	หลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับ สภาวะสังคมในปัจจุบัน	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
2	เปิดสอนรายวิชาที่สอดคล้องกับ หลักสูตร	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
3	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนการสอน	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
4	กระบวนการเรียนการสอนกระตุ้นให้เกิด การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
5	จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับ สาขาที่เรียน เช่น ไปทัศนศึกษาหรือเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญโดยตรงมา บรรยาย เป็นต้น	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
6	จัดการศึกษาสอดคล้องกับปรัชญาและ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
7	มีการจัดแผนการศึกษาตลอดหลักสูตร อย่างชัดเจน	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
8	หลักสูตรมีความทันสมัยสอดคล้องกับ ความต้องการของตลาดแรงงาน	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
	2. อาจารย์ผู้สอน								
9	มีความรู้ความสามารถและความ เชี่ยวชาญในสาขาวิชา	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
10	มีการวางแผนและการเตรียมการสอน	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
11	มีความสามารถในการอธิบายและถ่ายทอด ความรู้	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
12	ดำเนินการสอนตรงตามวัตถุประสงค์ และครอบคลุมเนื้อหาวิชา	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้

13	มีการวัดและประเมินผลตรงตาม 14 วัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาวิชา	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
14	มีคุณธรรม และจริยธรรมของอาจารย์ ผู้สอน	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
15	การยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อ วิจารณ์ของผู้เรียน	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
16	มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู อาจารย์	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
17	อาจารย์สอนโดยวิธีที่หลากหลาย และเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
	3. สื่อ/เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่ สำหรับการจัดการเรียนการสอน								
18	ห้องเรียนมีอุปกรณ์ที่เหมาะสม เอื้อต่อ การเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
19	ห้องปฏิบัติการมีอุปกรณ์เหมาะสม เอื้อ ต่อการเรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
20	ระบบสารสนเทศเหมาะสม เอื้อต่อการ เรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
21	ห้องสมุดมีความเหมาะสม เอื้อต่อการ เรียนรู้ และเพียงพอต่อนักศึกษา	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
22	การใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่าง คุ้มค่า	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
23	สถานที่ทำกิจกรรม ที่นั่งอ่านหนังสือ เหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ และเพียงพอ ต่อนักศึกษา	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
24	สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนโดยรวม (เช่น ความสะอาด การถ่ายเทอากาศ แสง เป็นต้น)	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
25	สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน โดยรวม (เช่น ความสะอาด ความสงบ ร่มรื่น จุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น)	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้

4. การจัดการเรียนการสอน									
26	การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
27	การใช้สื่อประกอบการสอนอย่างเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
28	วิธีการสอนส่งเสริมให้นักศึกษาได้ประยุกต์แนวความคิดศาสตร์ทางวิชาชีพและ/หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
29	มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
30	มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาสากล	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
31	มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักศึกษาที่มีปัญหาทางการเรียน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
32	กระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษา	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
33	วิธีการสอนกระตุ้นความคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
34	การจัดกิจกรรมในการพัฒนานักศึกษาในทักษะต่างๆ อย่างครบถ้วน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5. การวัดและประเมินผล									
35	วิธีการประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
36	การวัดและประเมินผลเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์และข้อตกลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
37	การวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพและยุติธรรม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

6. การวัดและประเมินผล									
38	ด้านคุณธรรม จริยธรรม	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
39	ด้านความรู้	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
40	ด้านทักษะทางปัญญา	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
41	ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
42	ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การ สื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
43	ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย



แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตร รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ด้วย พระมหาชินกร สุจิตโต, ดร. และคณะ ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรจากสถาบันวิจัยญาณสังวร ประจำปีงบประมาณ 2567 ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย”

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1. เพื่อประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้ มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสูตร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ปัญหา

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ.....ปี

ที่อยู่.....

อาชีพหลัก.....

วุฒิทางการศึกษา.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา.....ถึง.....น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย).....

ผู้บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ).....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดสังคมอุดมปัญญาประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคำถาม
ดังนี้

- 1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับบริบท
- 2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า
- 3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับกระบวนการ
- 4) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับผลผลิต

1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับบริบท1. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย สอดคล้องกัน
หรือไม่อย่างไร.....
.....1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะ
สอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร.....
.....1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ สอดคล้องกันหรือไม่
อย่างไร.....
.....

2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า

2.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและของนักศึกษาได้มากน้อยเพียงใด

.....

.....

2.2 เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด

.....

.....

2.3 อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพหรือไม่ อย่างไร (ประสบการณ์ความรู้ความสามารถทักษะ เกณฑ์ในการคัดเลือก เป็นต้น)

.....

.....

2.4 ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน (บุคลากร งบประมาณ เครื่องอำนวยความสะดวก สื่อการเรียนการสอนอาคารสถานที่) มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

.....

.....

3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับกระบวนการ

3.1 กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตร เป็นอย่างไร

.....

.....

3.2 การประเมินผลการเรียนการสอน มีความเหมาะสม หรือไม่อย่างไร

.....

.....

3.3 ด้านการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น เป็นอย่างไร

.....

.....

4) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับผลผลิต

4.1 บัณฑิตมีคุณสมบัติคุณลักษณะ ความรู้ความสามารถเหมาะสมตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ปัญหา

3.1 ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรหรือปัญหาของหลักสูตรในประเด็นต่าง ๆ
ต่อไปนี้หรือไม่

3.1.1 ความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตร

.....

.....

3.1.2 กลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร

.....

.....

3.1.3 ระบบส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพอาจารย์

.....

.....

3.1.4 การประชาสัมพันธ์และระบบการสื่อสารในภาควิชาระหว่างอาจารย์นักศึกษาและ
คณะ

.....

.....

3.1.5 ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างคณะและสถาบันทางการศึกษาและองค์กร
ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ

.....

.....

3.1.6 อื่นๆ

.....

.....

ขออนุโมทนาขอบคุณ
ที่ท่านได้กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ภาคผนวก ง
ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC)

ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC)
การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตร
รัฐศาสตรุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสูตร

ข้อที่	ข้อความ เกี่ยวกับหลักสูตร	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม $\sum R$	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
1.กลุ่มคำถามเกี่ยวกับปริบท									
1	ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับ ปณิธานวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย สอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
2	ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับ ปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะ สอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
3	ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความ ต้องการของประเทศ สอดคล้องกัน หรือไม่อย่างไร	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
2. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า									
1	วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถ ตอบสนองความต้องการของสังคมและ ของนักศึกษาได้มากน้อยเพียงใด	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
2	เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความ ครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้มาก น้อยเพียงใด	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
3	อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพหรือไม่ อย่างไร (ประสพการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เกณฑ์ในการ คัดเลือก เป็นต้น)	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
4	ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน (บุคลากร งบประมาณ เครื่องอ านวย ความสะดวก สื่อการเรียนการสอน	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้

	อาคารสถานที่) มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร								
3. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับกระบวนการ									
1	กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตรเป็นอย่างไร	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
2	การประเมินผลการเรียนการสอน มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3	ด้านการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น เป็นอย่างไร	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับผลผลิต									
1	บัณฑิตมีคุณสมบัติคุณลักษณะ ความรู้ความสามารถเหมาะสมตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่อย่างไร	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะ ปัญหา

ข้อที่	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม $\sum R$	IOC	ประเมิน ผล
	เกี่ยวกับหลักสูตร	1	2	3	4	5			
	1.กลุ่มคำถามเกี่ยวกับหลักสูตรหรือ ปัญหาของหลักสูตรในประเด็นต่าง ๆ								
1	ความจำเป็นและความสำคัญของ หลักสูตร	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
2	กลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
3	ระบบส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ อาจารย์	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
4	การประชาสัมพันธ์และระบบการสื่อสาร ในภาควิชาระหว่างอาจารย์นักศึกษา และคณะ	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้
5	ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างคณะ และสถาบันทางการศึกษาและองค์กร ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ	1	1	1	1	1	5	1	นำไป ใช้ได้

ภาคผนวก ฉ
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย



ที่ จว. ๐๓๕๘/๒๕๖๗

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง: การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรศษุภบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

TITLE: EVALUATE FOR DEVELOPMENT AND ADJUSTMENT CURRICULUM OF THE MASTER OF POLITICAL SCIENCE AND DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระมหาชินกร สุจิตโต, ดร.

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๖๗ วันศุกร์ที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มติที่ ๑๓๘/๒๕๖๗ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๗ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ออกให้ ณ วันที่ ๒๘ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ลงนาม

(พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, พ.ศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. พระชินกร สุจิตโต. (2564). หลักธรรมาธิปไตย: การแก้ปัญหาคอร์ปชั่นในสังคมไทย. สหวิทยาการ นวัตกรรมปริทรรศน์, ปีที่4(ฉบับที่2), หน้า 79-88.
3. พระมหาภาณุวิชญ์ ภาณุวิชชโณ, พระครูสังฆรักษ์ศวีร์ ปมุตโต, พระมหาชินกร สุจิตโต. (2567). อาชีพใหม่วัยเกษียณ. วารสารสถาบันพอดี้. 1(5). 41.

3 เอกสารประกอบการสอน/ หนังสือ/ ตำรา /งานแต่งและเรียบเรียง

เอกสารประกอบการสอน

1. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *SO 41001 หลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
2. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *SO 41211 การเมืองการปกครองเปรียบเทียบ*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
3. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *SO 61209 สัมมนาการเมืองและการจัดการการปกครองของไทย*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
4. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *SO 41212 สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
5. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *BU 5004 พระไตรปิฎกศึกษา 3*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
6. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *SO 2118 การเมืองการปกครองเปรียบเทียบ*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
7. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *ED 1136 ประวัติศาสตร์ยุโรปและอเมริกา*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
8. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *SO 2136 ศาสนพิธีการศึกษา*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
9. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *SO 41204 รัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
10. พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2567). *SO 61313 สัมมนาการวิจัยทางรัฐศาสตร์ร่วมสมัย*. เอกสารประกอบการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ประวัตินักวิจัย

- ชื่อ - ฉายา/นามสกุล : พระมหาชินกร สุจิตโต (ทองดี), ดร.
 วัน/เดือน/ปีเกิด : วันที่ 16 เมษายน 2536 (อายุ 32 ปี พรรษา 13)
 บรรพชา : เมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2549
 สมเด็จพระญาณวโรดม วัดเทพศิรินทราวาส (พระอุปัชฌาย์)
 อุปสมบท : เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2556
 พระธรรมวราลังการ วัดเพชรวราาราม (พระอุปัชฌาย์)
 ภูมิลำเนา : 501 หมู่ที่ 11 บ้านเพชรละคร ตำบลเพชรละคร อำเภอหนองไผ่
 จังหวัดเพชรบูรณ์ รหัสไปรษณีย์ 67140
 ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดชูจิตธรรมาราม (พระอารามหลวง)
 เลขที่ 57 หมู่ที่ 1 ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา 13170

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาเอก - ปรัชญาดุุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (2564)
 จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ปริญญาโท - รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (2561)
 จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 ปริญญาตรี - รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (2559)
 จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 คุณวุฒิทางธรรม - น.ธ.เอก, ป.ธ.3 สำนักเรียนคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 มัธยมตอนปลาย - โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 มัธยมตอนต้น - โรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สังกัด ภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 ที่อยู่ สำนักงานคณะสังคมศาสตร์ ชั้น 2 อาคารสมเด็จพระวันรัต B7.4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
 ราชวิทยาลัย 248 ถนนศาลายา-นครชัยศรี ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัด
 นครปฐม 73170

โทรศัพท์ 02-444-6000 ต่อ 1156

โทรสาร 02-444-6080

E-mail Chinnakorn.tho@mbu.ac.th